

„Šamanské bubnování“ jako možnost rozvoje připravenosti dětí v předškolním věku pro vstup do ZŠ

Bc. Ivana Scharfová

Diplomová práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ivana SCHARFOVÁ**

Osobní číslo: **H09461**

Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Přípravenost dětí předškolního věku na vstup do základní školy**

Zásady pro vypracování:

1. Zpracování rešerše a studium odborné literatury
2. Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti připravenosti dětí v předškolním věku na vstup do základní školy
3. Příprava metodické výzkumné části
4. Realizace smíšeného výzkumu – aplikace kvantitativního a kvalitativního výzkumu
5. Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace
6. Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

VÁGNEROVA, M. Dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-308-8.

PhDr. ŠPANHELOVÁ, I. Dítě předškolního věku. Praha 1: vydala Mladá fronta, 2004, ISBN 80-204-1187-9.

BEČVÁŘOVÁ, Z. Současná mateřská škola a její řízení. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7179-537-7.

KOLLARIKOVÁ, Z. PUPALA, B. Předškolní a primární pedagogika. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7179-585-7.

LANGMEIER, J. KREJČÍŘOVÁ, E. Vývojová psychologie. Praha 7: Grada Publishing, 2006 ISBN 80-247-1287-9.

ČÁP, J. MAREŠ, J. Psychologie pro učitele. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 807178463X.

Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: Tauris 2006. 48 s. ISBN 80-87000-00-5.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

20. ledna 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

29. dubna 2011

Ve Zlíně dne 20. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24.4.2011

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Diplomová práce se zabývá otázkou, jak netradičním způsobem přispět k připravenosti dětí předškolního věku pro vstup do základní školy. Cílem práce je zjistit, zda program „šamanské bubnování“ přispívá k rozvoji schopností a dovedností dětí předškolního věku pro vstup do základní školy. V teoretické části je vysvětlován vývoj dítěte v předškolním věku, jeho školní zralost a připravenost. Rámcově vzdělávací program pro předškolní věk je v diplomové práci popsán a využit v praktické části práce. Dále je věnována pozornost programu „šamanského bubnování“. Praktickou část tvoří sestavení škálového dotazníku, sestavení a aplikace programu „šamanské bubnování“. Na závěr praktické části je popsána evaluace programu „šamanské bubnování“.

Klíčová slova: Dítě předškolního věku, Školní zralost, Školní připravenost, Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, „šamanské bubnování“.

Abstract

This diploma work deals with a non-traditional way of helping pre-school-aged-children to be ready for entry to basic school. The aim of this work is to find out whether the program of “Shamanic drumming” adds to the development of abilities and skills of pre-school children in order to get them ready for school entry. The theoretical part of my diploma work explains the kindergarten-aged child development, child’s maturity and readiness. The national curriculum for pre-school-aged children is described and used in the practical part of this diploma work. There is also a part devoted to the program of “Shamanic drumming”. The practical part consists of making a scale questionnaire, and of creating and application of the program “Shamanic drumming”. The description of evaluation of the program “Shamanic drumming” is at the end of the practical part.

Key words: pre-school /kindergarten child, school maturity, school readiness, National curriculum for kindergarten/pre-school education, “Shamanic drumming”

Poděkování:

Dovoluji si vyjádřit své poděkování vedoucí diplomové práce Mgr. Evě Machů Ph.D. za odbornou pomoc, čas a trpělivost, které mně věnovala při studiu a zpracování diplomové práce.

Zároveň z celého srdce děkuji mému manželovi a synovi, bez jejichž tolerance, podpory a pochopení bych se nemohla studiu věnovat.

Motto:

„Na dobrém počátku všechno záleží“

pravil J.A.Komenský

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DÍTĚ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	13
1.1 SOMATICKÝ VÝVOJ	13
1.2 MOTORICKÝ VÝVOJ.....	14
1.3 PSYCHICKÝ VÝVOJ	14
1.3.1 Chápání prostoru, času a počtu v předškolním věku.....	15
1.3.2 Vývoj verbálních schopností.....	16
1.4 SEBEPOJETÍ	17
1.4.1 Sebepojetí s mužskou nebo ženskou rolí	18
1.4.2 Rodina a její význam pro psychický vývoj dítěte v předškolním věku.....	18
1.5 SOCIALIZACE.....	19
1.5.1 Normy chování.....	19
1.6 HRY A HERNÍ ČINNOSTI	20
2 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOSTI	21
2.1 ŠKOLNÍ ZRALOST.....	21
2.2 ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST	23
3 RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	25
3.1.1 Hlavní principy RVP PV.....	25
3.1.2 Cíle předškolního vzdělávání	26
3.1.2.1 Rámcové cíle.....	26
3.1.2.2 Klíčové kompetence	26
3.1.2.3 Vzdělávací oblasti.....	27
4 ŠAMANSKÉ BUBNOVÁNÍ	29
4.1 ŠAMANISMUS	29
4.2 ŠAMANSKÉ RITUÁLY	30
4.2.1 Šamanismus dnes	30
4.3 ŠAMANSKÝ BUBEN	30
4.4 BUBNOVÁNÍ	31
4.5 HUDBA	31
4.5.1 Hudba a rytmus	32
4.5.2 Hudba a melodie	32
4.5.3 Hudba a její vliv na biochemické procesy	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 METODOLOGIE VÝZKUMU	35

5.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	35
5.2	CÍL VÝZKUMU	35
5.3	DRUH VÝZKUMU	35
5.4	METODY - ZPŮSOB ZÍSKÁNÍ DAT	36
5.5	POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU	38
6	VÝZKUMNÝ DESIGN.....	41
7	VLASTNÍ APLIKACE VÝZKUMU	42
7.1	PRVNÍ FÁZE VÝZKUMU – SESTAVENÍ ŠKÁLOVÉHO DOTAZNÍKU	42
7.2	DRUHÁ FÁZE VÝZKUMU – ZJISTIT PŘIPRAVENOST DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU PRO VSTUP DO ZŠ A NÁSLEDNÉ SESTAVENÍ PROGRAMU „ŠAMANSKÉ BUBNOVÁNÍ“	47
7.2.1	Výsledky škálového šetření.....	48
7.2.2	Sestavení programu „šamanské bubnování“	62
7.2.2.1	Představení programu „šamanské bubnování“	62
7.2.2.2	Naplňuje specifické cíle RVP PV:.....	62
7.2.2.3	Metody, které jsou používány k dosažení cílů programu:	62
7.2.2.4	Klíčové kompetence	62
7.2.2.5	Očekávaný výstup.....	63
7.2.2.6	Prostory	63
7.2.2.7	Pomůcky	63
7.2.2.8	Počet lekcí a délka jedné lekce	64
7.2.2.9	Počet účastníků	64
7.2.2.10	Lektorka „šamanského bubnování“	64
7.2.2.11	Fáze a aktivity programu „ šamanské bubnování“	64
7.3	TŘETÍ FÁZE VÝZKUMU - APLIKOVÁNÍ PROGRAMU „ŠAMANSKÉ BUBNOVÁNÍ“	68
7.3.1	Konání programu „šamanské bubnování“	68
7.3.2	Počet účastníků.....	69
7.3.3	Prostory konání programu „ šamanské bubnování“	69
7.3.4	Průběh lekce programu „šamanské bubnování“	69
7.4	ČTVRTÁ FÁZE VÝZKUMU - EVALUACE PROGRAMU „ŠAMANSKÉ BUBNOVÁNÍ“	71
	ZÁVĚR	91
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	94
	INTERNETOVÉ STRÁNKY	96
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	97
	SEZNAM GRAFŮ	98
	SEZNAM TABULEK.....	99
	SEZNAM PŘÍLOH.....	100

ÚVOD

Inspirací pro výběr tématu diplomové práce mi byla nejen má pracovní profese vedoucí rodinného centra, které je nízkoprahovým zařízením s volnočasovými aktivitami pro děti a celé rodiny, ale i fakt, že událost vstupu do školy, je jedna z nejpozoruhodnějších etap vývoje jedince. Slučuje stránky vrozené s tím, co se stane spolu s výchovou a učením základem k budování osobnosti. Toto období zanechává v naší paměti mnohé stopy. Velmi často si v dospělosti, na tuto událost vzpomene. Člověk opouští svět, ve kterém hlavní úlohu hraje hra a vstupuje do světa povinností. Na tento přechod by měl být člověk co nejlépe připraven, aby bez problémů překonal zátěž a nároky školy.

Rodinné centrum pořádá pravidelně již několik let příměstské tábory pro děti předškolního věku v době letních prázdnin. Táboru se zúčastňují děti, které po prázdninách nastupují do základní školy (nadále jen ZŠ). V rámci organizování těchto táborů jsem nabyla poznatky i zkušenosti, že úroveň připravenosti dětí pro vstup do ZŠ, je rok co rok nižší. Nedostatků a problémů v dovednostech a schopnostech dětí je opravdu hodně. Můžeme začít u stolování, kdy děti neumí používat příbor při stravování, a pokračovat s neschopností zavázat si tkaničky u bot, i když, připouštím, tento nedostatek lze řešit suchým zipem. Dále mají děti často nesprávnou výslovnost, v mnoha případech se u nich vytratil respekt ke kamarádům a autoritě. A v neposlední řadě jsou děti velmi nemotorné a neohrabané.

Hodně jsem přemýšlela, zda rodinné centrum může vymyslet a nabídnout takovou doplňkovou volnočasovou aktivitu pro děti předškolního věku, která by pro ně byla zábavná a zároveň by rozvíjela základní dovednosti a schopnosti, které jsou nezbytné pro vstup do ZŠ.

Jelikož se od svých dvaceti let velmi zajímám o alternativní a duchovní metody, napadlo mě pro děti připravit program „šamanské bubnování“, kterým by si děti mohly zdokonalit soustředěnost, respekt ke kamarádům a autoritě, uvolnit ruku a vybit své negativní emoce. V rámci prázdninových příměstských táborů naše centrum organizovalo „šamanské bubnování“ pro děti. Děti se po hodině bubnování chovaly zcela jinak. Nevím, jestli to vyjádřím správně, ale vypadalo to, jakoby děti svoji vnitřní negativní energii „vybubnovaly do bubnů“.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí. V teoretické části se snažím vysvětlit pojmy, které souvisí s touto problematikou. V první kapitole se věnuji psychosomatickému vývoji dítěte předškolního věku. Nejprve se věnuji somatickému vývoji, kde popisují

vzrůst a váhu dítěte předškolního věku. U motorického vývoje přibližuji dětskou pohyblivost a pohybovou koordinaci. U psychického vývoje rozepisuji funkce, které sem řadíme, objasňuji chápání prostoru, času a počtu. Krátce se zmiňuji o verbálních schopnostech, které jsou pro nás všechny velmi důležité při začleňování do společnosti. Popisuji pojem „Sebepojetí“. Dítě v předškolním věku si začíná uvědomovat svou vlastní identitu, přičemž sehrává velmi důležitou roli jeho rodina. Pojmu „Socializace“, se taktéž věnuji podrobněji, jelikož souvisí s výzkumným šetřením diplomové práce, jak vysvětluji v této diplomové práci později. Taktéž se snažím přiblížit normy chování a představit herní činnosti dítěte předškolního věku. Druhou kapitolu jsem věnovala objasnění školní zralosti a připravenosti. Ve třetí kapitole se zabývám „Rámcově vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání“, pozornost jsem zaměřila zejména na vzdělávací oblasti. V poslední kapitole teoretické části objasňuji pojem „šamanské bubnování“.

V praktické části podrobněji zkoumám, zda program „šamanské bubnování“ přispívá k rozvoji schopností a dovedností dětí předškolního věku pro vstup do ZŠ. Po zjištění skutečné připravenosti dětí předškolního věku na vstup do základní školy, výzkumným šetřením škálovým dotazníkem, zaměřuji svoji pozornost na sestavení a aplikaci programu „šamanského bubnování“ a dospívám k určitým závěrům.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ V PŘEDŠKLOMÉM VĚKU

Vzhledem k tomu, že se celá diplomová práce zaměřuje na děti v předškolním věku, je nezbytné objasnit věk dítěte, který je označován, jako předškolní věk, taktéž je potřebné vysvětlit vývojové úrovně věku dítěte po stránce psychické, somatické a rovněž po stránce sociální.

Předškolní věk je podle Vykopalové (2000) etapa trvající od 3 přibližně do 6 let. Konec fáze není určen jen fyzickým věkem, ale především sociálně, nástupem do školy. Ten s věkem dítěte sice souvisí, ale může kolísat v rozmezí jednoho, event. i více let. Charakteristickým znakem předškolního věku je postupné uvolňování vázanosti na rodinu a rozvoj aktivity, která už není tak samoúčelná, umožňuje např. dítěti, aby se uplatnilo a prosadilo ve vrstevnické skupině. K uvolnění závislosti přispívá osvojení běžných norem chování, znalosti obsahu rolí a určitá úroveň komunikace. Na druhé straně je dětské myšlení ještě prelogické a egocentrické, vázané na subjektivní dojem a aktuální situační kontext. Překonání této bariéry je jedním z významných úkolů předškolního období a předpokladem k nástupu do školy, který je důležitým vývojovým mezníkem.

Následující kapitolu věnuji psychosomatickému vývoji dítěte v předškolním věku. Hned na začátku se zabývám somatickým vývojem dítěte, který je pro výzkumnou část diplomové práce důležitý, aby děti, které se zúčastní výzkumného šetření, byly tělesně zdatné pro manipulaci s šamanskými bubny.

Pojmu, „Socializace“ věnuji větší pozornost. Osobně se domnívám, že v rámci programu „šamanské bubnování“ je socializace dětem ulehčena, jelikož se začleňují pomocí bubnování. Komunikují pomocí rytmu, což pro děti ostýchavé či handicapované bývá příjemnější a snadnější. Jejich handicap není tak viditelný a mohou docílit pocitu začlenění do skupiny vrstevníků.

1.1 Somatický vývoj

Průměrná váha 3letého dítěte je 15 kg a míra kolem 100,0 cm, podle Matějčka (1998). U všech dětí se ukazuje téměř stejná růstová tendence: dítě v předškolním věku vyrůstá za rok o 5-6 cm, na váze přibývá asi o 2 kg. Přírůstky nemusí být stejné každý rok, kolísají v souvislosti se zdravotním stavem dítěte. Strádá-li dítě zdravotně či nemá-li přiměřenou výživu, přestává hmotnost stoupat, dítě začíná ubývat na váze, po několika měsících přestává dokonce růst.

„Tělesný vývoj je poměrně rychlý, avšak trend přibývání na hmotnosti se trochu zpomaluje. V pěti letech se zrychluje růst končetin, takže dítě ztrácí baculatost a stává se štíhlejším. Dochází k tzv. první tvarové přeměně organismu. Celé stadium předškolního dětství je dobou velmi intenzivního tělesného pohybu (Kurica, 2000, s. 6).“

1.2 Motorický vývoj

Motorický vývoj u dětí předškolního věku je často v odborných knihách označován jako stále zdokonalování, zlepšování pohybové koordinace, větší hbitosti a elegance pohybu.

Podle Langmeiera a Křejičkové (2006) dítě už nejen dobře utíká, ale je i schopné seběhnout hbitě ze schodů, skáče a hopsá, leze po žebříku, seskočí z nízké lavičky, stojí déle na jedné noze, umí házet míč způsobem dospělých. Jeho šikovnost se projevuje v rychle narůstající soběstačnosti – samostatně jí, samo se svléká a obléká, i když ještě potřebuje menší pomoc nebo aspoň vhodnou přípravu částí oděvu, obouvá si botičky a zkouší si zavazovat tkaničku. Také při toaletě potřebuje jen malou pomoc. Umí si dobře umýt ruce a může se pod dohledem samo koupat. Cvičí svou zručnost i v mnohých hrách s pískem, kostkami, s plastelínou a zejména při kresbě, kde se uplatní rychlý růst jeho rozumového pochopení světa.

1.3 Psychický vývoj

Celá řada psychických funkcí podle Kucharské a Švancarové (2004) umožňuje dítěti orientovat se ve světě. Řadíme sem: vnímání, představivost, paměť, myšlení, které mají zásadní význam, neboť dítěti umožňují učit se ze zkušeností. Podobně jako jiné psychické funkce i tyto se rozvíjejí na základě vrozených dispozic - předpokladů. Pro jejich správný rozvoj je nezbytná stimulace prostředí, jinak by se nerozvinuly na požadovanou úroveň.

Vnímání v předškolním věku nese ještě znaky nedokonalosti, charakterizuje se nedostatečnou hloubkou a přesností, na rozdíl od dospělých dítě zachycuje ve vjemech pouze omezenou část skutečnosti. Podle Kurice (2000) se začínají objevovat první náznaky záměrné pozornosti- vyžaduje to však usměrnění a vynaložení značného úsilí. Také se objevuje úmyslné zapamatování, což se projevuje i v takových aktivitách, jako je snaha co nejvěrněji napodobit a při hrách a kresbách zobrazit zapamatované jevy.

Podle Vykopalové (2000) se v tomto věku poznávání projevuje především v zaměřenosti na nejbližší svět a pravidla, která v něm platí. J. Piaget (1970) nazval typic-

ký způsob uvažování předškolních dětí názorové, intuitivní myšlení. Dítě sice již dříve pochopilo trvalost existence objektů vnějšího světa, ale dosud si neuvědomuje, že jde o trvalost jejich podstatných znaků.

Velmi významnou roli v tomto období sehrává fantazie. Jak se můžeme v odborných knihách dočíst, je to z důvodu, že dítě interpretuje realitu tak, aby pro ně byla srozumitelná a přijatelná. Tento přístup se u předškoláků projevuje i formou nepravých lží tzv. konfabulací, kdy dítě kombinuje reálné vzpomínky s fantazijními představami (ovlivněnými jak nezralostí, tak aktuálními potřebami a citovým laděním). Ovšem pro dítě to představuje skutečnost a samo dítě je o své pravdivosti zcela přesvědčeno.

Fantazie má v tomto období podle Vykopalové (2000) harmonizující význam. Pro citovou a rozumovou rovnováhu je nezbytná. Pro dítě je zřejmě nejsnazší vyrovnat se s tlakem reality, s nedostatky vlastního myšlení a zkušenosti pomocí fantazie.

Velmi typickým znakem myšlení u dětí předškolního věku je podle Vykopalové (2000) útržkovitost, nekoordinovanost a nepropojenost, chybí mu komplexní přístup. Děti sice už dovedou správně vyřešit mnohé úkoly dílčího charakteru, avšak nedovedou do svých úvah zahrnout více aspektů, znalostí či různorodé pohledy.

Všichni víme, že rodiče jsou pro své děti vzor. Děti často přebírají chování a jednání od rodičů, aniž by si to rodiče uvědomovali a také podle toho jednali. Učení podle Vykopalové (2000) je efektivnější, když dospělý postaví problém tak, aby byl pro dítě řešitelný, byť s určitou pomocí dospělého.

1.3.1 Chápání prostoru, času a počtu v předškolním věku

Egocentrická perspektiva je typická i pro vnímání prostoru. Dítě má tendenci přeceňovat velikost nejbližších objektů, protože se mu zdají velké, a podceňovat objekty vzdálenější, protože je vidí malé. Dítě dobře neodhaduje vzdálenost, prostorové vztahy podle Vykopalové (2000).

Děti v tomto věku, však už rozeznávají směry označené nahoře a dole. Při psaní uchopují tužku již vědomě do jedné ruky, ale nerozeznávají vpravo či vlevo. Avšak pojem času se podle Vykopalové (2000) rozvíjí pomalu. V závislosti na egocentrismu a názorovém konkretismu poznávacích procesů měří dítě čas prostřednictvím určitých událostí a opakujících se jevů.

Děti v předškolním věku žijí přítomností, nikdy nespěchají a taktéž nemají rády, pokud jsou okolím stresovány, aby si pospíšily, nerozumí, proč by si měly pospíšet a vyvolává to v nich vzdor. Pro dítě má velký význam jen přítomnost, ne budoucnost.

Podle Vykopalové (2000) se naučí dítě předškolního věku chápat počet, jako jedno z možných klasifikačních kritérií. Pochopení významu takového způsobu hodnocení je ve značné míře stimulováno socio-kulturně: dítě se neustále setkává s tím, jak někdo něco počítá, a snaží se dělat totéž. V předškolním věku má počítání všechny znaky názorného, intuitivního myšlení, vázaného na jeden konkrétní aspekt situace. Již na počátku předškolního věku děti zajímají názvy čísel, ale nerozumí podstatě číselného pojmu.

1.3.2 Vývoj verbálních schopností

Řeč je velmi důležitá nejen pro dítě v předškolním věku, ale i pro člověka v jakékoli fázi života. Řeč dítěti umožňuje vyjádřit svá přání, své potřeby a sdělit svá trápení. Řeč je prostředek k navazování nových sociálních kontaktů. Dítě se stává součástí sociálního prostředí. Řeč dítěti dává možnost regulovat jeho chování a zaujímá expresivní roli.

„Verbální kompetence předškolního dítěte se zdokonalují v obsahu i ve formě. Děti se rozvíjejí především v komunikaci s dospělými, v menší míře je mohou ovlivnit media (např. televize) a komunikace s vrstevníky. Otázky typu „ proč“ mají význam nejen pro obohacení znalostí, tzn. i dětského slovníku, ale pro rozvoj správného vyjadřování. Děti se takto učí chápat komplexnější vztahy mezi objekty a zároveň se naučí užívat i příslušné slovní výrazy. Správné užití takových výrazů signalizuje pochopení vztahů, které označují (Vykopalová, 2000. 114).“

V odborné literatuře se můžeme dočíst, že egocentrismus se projevuje rovněž i ve vývoji řeči u předškolního dítěte. Děti si povídají sami se sebou, sdělují si úkoly, postupy hry, a také jak co udělají.

Aktivní slovní zásoba podle Čačky (2000) vzrůstá během předškolního věku z počátečních cca 1000 slov asi na trojnásobek (2500-3000) slov. Děti ale rozumí ještě dalším tisícům slov. Úroveň slovního vyjadřování tedy zdaleka nereprezentuje dosažené kvality jejich myšlení a žádné „systémy kategorií“ ještě nemohou tvořit východisko myšlení.

1.4 Sebepojetí

Podle Vykopalové (2000) v předškolním věku začínají děti chápat sebe sama jako subjekt, a tak vzniká vědomí vlastní identity.

Sebepojetí je jednoznačně závislé podle Vykopalové (2000) na názoru jiných osob, především rodičů. Rodiče je ovlivňují: 1) emočně, svou citovou vřelostí, 2) svými požadavky a spokojeností s mírou jejich naplnění, 3) svým chováním a zejména verbálním vyjádřením svého názoru na dítě.

„Tělové schéma, tj. obraz vlastního těla, má převážně vizuální charakter. Dítě ví, jak vypadá a pozná se v zrcadle a orientuje se ve svém těle. Fenomenismus dětského úsudku se projevuje v této souvislosti preferencí nápadných či subjektivně významných vztahů (Vykopalová, 2000, s. 113).“

Jistě si vzpomeneme na situaci, kdy si děti ve věku předškoláka hrají, ale neustále slyšíme „to je moje a to je taky moje“. V tomto období se velmi projevují majetnické vztahy. Děti se nechtějí o své hračky dělit s někým jiným. Tímto znakem se vyznačuje nezralost sebepojetí.

Součástí identity dítěte, můžeme říci, se stává cokoli, co k dítěti nějakým způsobem patří, podle Vykopalové (2000) to vše označuje osobní teritorium. Do této kategorie patří:

1. lidé, k nimž má nějaký vztah,
2. věci, které mu patří,
3. prostředí, v němž žije.

Součástí identity předškolního dítěte se stávají podle Vykopalové (2000) i všechny sociální role, které v tomto období života má. Nabývají na významu především ty, jež přesahují rámec rodiny a naznačují jeho pozici v jiném sociálním prostředí, např. role žáka mateřské školy nebo role ve vrstevnické skupině. Tyto role potvrzují dosažení určitého postavení, které se projeví i v sebepojetí, a takto je chápe i samo předškolní dítě. Je na tyto role většinou velmi hrdé.

1.4.1.1 Sebepojetí s mužskou nebo ženskou rolí

Jen pro zajímavost, na úvod této podkapitoly uvádím sdělení chlapce Lukáše v předškolním věku, který měl jít s matkou pod sprchu. Uvedené sdělení, dle mého názoru, vystihuje sebepojetí s mužskou rolí.

„Pod sprchu nemůžu, protože to je jen pro ženské děti. Je tam namalovaná holčička Staříková, 1999 (in Vykopalové, 2000).“

Sdělení, které jsem úmyslně uvedla, ukazuje, že děti v předškolním věku se již identifikují s rolí podle pohlaví a není to dáno jen biologicky, ale má to i své sociální vymezení. Děti předškolního věku si uvědomují podle Vykopalové (2000) rozdíl obou pohlaví. Značí i obsah chlapecké a dívčí role. Jsou si vědomi, jak vypadá a jak se má chovat chlapec či holčička, a podle toho se orientují. Tuto roli akceptují i ony samy: chtějí vypadat stejně jako ostatní děti stejného pohlaví, mají tendenci se stejným způsobem chovat a dávají přednost hře s dětmi téhož pohlaví, s nimiž se ztotožňují. Rodiče tuto tendenci podporují a takové projevy pozitivně hodnotí. K rozvoji této složky identity přispívají sociokulturní vlivy, značný význam má působení médií - dětských knih, pořadů v televizi, filmů, divadelních představení, v nichž jsou určitým, obvykle dost rozdílným způsobem prezentovány děti i dospělí obou pohlaví.

1.4.1.2 Rodina a její význam pro psychický vývoj dítěte v předškolním věku

Rodina sehrává jednu z nejvýznamnějších rolí pro děti po celý jejich život. Výchovné vzory, tradice a obyčej se všichni, aniž bychom si to uvědomovali, odnášíme do naší vlastní prokreační rodiny.

Je pochopitelné, že rodiče jsou pro předškolní dítě emocionálně významnou autoritou. Podle Vykopalové (2000) představují ideál, jemuž se chce ve všech směrech podobat a s nímž se identifikuje. V rámci identifikace dítě zcela nekriticky akceptuje veškeré postoje, hodnoty a projevy rodičů v hotové podobě bez další diferenciaci. Identifikace se subjektivně významnou bytostí zvyšuje pocit jistoty a bezpečí a snižuje pocit ohrožení, ať už vychází z čehokoliv. Kromě toho identifikace s autoritou posiluje sebejistotu a zvyšuje sebeúctu.

Pro děti v tomto období je velmi důležitá úplná rodina, v případě, že se rodiče rozvádějí, není schopno pochopit příčinu rozvodu, protože nahlíží na problém svým egocentrismem. Podle Matějčička (1994) se děti často považují za příčinu rozvodu rodičů. Rozvod je

velmi silný zásah do dětského světa a ovlivní to jak jeho postoj k vnějšímu světu, tak k sobě samému.

1.5 Socializace

Činnost dítěte předškolního věku už mívá nějaký cíl, je méně roztržštěná a méně závislá na aktuální situaci než byla aktivita batolete. Volba určité činnosti je stále ovládána emocemi a aktuálními potřebami, ale rozvíjí se i další mechanismy, které ji mohou ovlivňovat. V předškolním období nabývají na významu nové regulační kompetence, které mohou dětskou iniciativu usměrňovat k určitému cíli. Dítě už není ovládáno jen aktuálními podněty. Rozvoj těchto kompetencí je spojen s vývojem poznávacích procesů i socializace dle Vykopalové (2000).

Socializace bývá definována různě, podle Lagmeiera a Krejčířové (2006) se v podstatě předpokládá, že socializační proces zahrnuje tři vývojové aspekty. Prvním vývojovým aspektem je uveden sociální reaktivita, tj. vývoj bohatě diferencovaných emočních vztahů k lidem v bližším i vzdálenějším společenském okolí. Příklad úplného selhání vývojového postupu může představovat autistické dítě, pro které lidé neznamení víc než neživé předměty, manipuluje s částmi těla rodičů stejně jako s věcmi, nedokáže vstupovat do komunikace s lidmi. Druhým vývojovým aspektem je sociální kontrola a hodnotová orientace. Jde především o vývoj norem, které si jedinec postupně vytváří na základě příkazů a zákazů udělovaných mocnými dospělými a které pak přijímá za své. Ty pak jako individuální chování usměrňuje do mezí určených společností. Poslední vývojový aspekt socializace je sociální role. Znamená to soubor takových vzorců chování a postojů, které jsou od jedince očekávány ostatními členy společnosti, a to vzhledem k jeho věku, pohlaví, společenskému postavení.

1.5.1 Normy chování

Předškolní dítě podle Vykopalové (2000) akceptuje taková pravidla chování, jaká mu prezentují uznávané autority. Děti ještě nemají vlastní názor a automaticky považují za správné to, co určí dospělí. Morálka tohoto stadia je závislá na názorech a chování dospělých, kteří jsou garantem dodržování příslušných norem. K osvojení a přijetí norem přispívá identifikace s autoritou, a tím i s názorem této osoby.

Nejsem přesvědčena o tom, že rodiče si uvědomují, jak velkým vzorem jsou pro své malé ratolesti. A to hlavně v předávání vzorů chování. Děti jsou velkými pozorovateli.

Vnímají naše postoje, názory a chování k druhým lidem, aniž bychom si to uvědomovali. Tyto vzory si také od nás automaticky přebírají. Vždycky říkám, že i my rodiče se máme hodně učit od dětí. Naše ratolesti nás nutí k vlastní kontrole chování. Musíme také hlídat vyjadřování. Kolikrát nám v silniční špičce uklouzne nehezké slovo, aniž bychom si uvědomili, kdo nás v autě na zadním sedadle doprovází. I pokud nás potkají neshody v partnerství, často je tato situace řešena před dítětem.

1.6 Hry a herní činnosti

Hra u dětí předškolního věku je každodenní součástí v jeho životě a jednou z nejpřirozenějších činností dítěte. Aniž by si dítě uvědomovalo, hrou se neustále učí. Při procesu hry si vybírá hračku, se kterou si chce hrát, zkoumá, co hračka umí, a rozvíjí svou představivost, když hračku použije na jiný účel hry, než má hračka sloužit. Při hře v kolektivu musí komunikovat a tím si zároveň rozvíjí své komunikační schopnosti.

Podle Kurice (2000) u předškolního dítěte dominují tyto hry a herní činnosti:

1. úkolové hry – v těchto hrách dítě přebírá fiktivně různé odpozorované úlohy ze života dospělých, vžívá se do nich a vnáší do hry mnoho etických a fantazijních prvků.
2. konstruktivní hry – hlavním znakem hry je její výsledek – vlastní výtvar dítěte. Tyto hry rozvíjejí poznávací procesy.
3. didaktické hry – patří do kategorie her s pravidly. Při hře si děti procvičují pozornost, prohlubují poznatky a rozumové schopnosti.
4. receptivní hry – zdokonalují smyslové funkce, poznávací, citové a volní procesy, hrou jsou přijímány podněty z vnějšku.
5. dětská kresba a modelování – výtvar dítěte je jeho vyjádřením, co na něj působí.

2 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOSTI

Všichni víme, že vstup do školy je velkou událostí, a zároveň i velkou změnou v životě dítěte. Děti se z větší části do školy těší, ale zároveň bojují s určitou nejistotou, jelikož neví, co vstup do školy obnáší a co vše je od nich očekáváno.

„Vstup do školy znamená pro většinu dětí značnou zátěž, která se ještě zvětšuje v době stoupajících nároků na vzdělání a pracovní výkonnosti (Langmeier, Krejčířová, 2006, 103).“

Doba nástupu podle Vykopalové (2000) nebyla stanovena náhodně. Ve věku 6-7 let dochází k různým vývojovým změnám, které jsou podmíněny zráním a učením. Aby dítě mohlo nastoupit do ZŠ, musí splňovat určité kompetence. Tyto kompetence rozdělila a uvedla ve své knize. První kompetence souvisí se zráním dítěte a nazývá se školní zralost. Druhá kompetence souvisí z větší míry s učením a je nazvána školní připravenost.

2.1 Školní zralost

„Zhruba před necelými padesáti roky zavedl a postupně do zdravotnické a do školské praxe prosadil psycholog Jaroslav Jirásek i v České republice koncept školní zralosti, šlo v té době o jedno z nejvýraznějších narušení jednotnosti školství. Trvalo ještě přibližně 10–15 let než se orientační psychologické vyšetření stalo rutinní součástí péče o děti vstupující do povinného vzdělávání (www.rvp.cz).“

Podle Vykopalové (in Zelinkova2001) je školní zralost definována jako zralost centrální nervové soustavy (CNS), která se projevuje odolností vůči zátěži, schopností soustředit se a emoční stabilitou. Pro emočně nezralé dítě nemá role školáka motivační sílu, protože je příliš zatěžuje. Zralost CNS je předpokladem k úspěšné adaptaci na školní režim. Zrání CNS ovlivňuje lateralizaci (přednost užívání jedné ruky pro psaní), rozvoj motorické a senzomotorické koordinace. Je předpokladem k rozvoji zrakové a sluchové percepce. Alespoň relativní úspěšnost ve škole závisí též na úrovni regulačních kompetencí, které ovlivňují stupeň využití rozumových schopností.

V případě, že si rodiče předškolního dítěte nejsou jisti, zda je jejich dítě dostatečně zralé pro vstup do školy, mají možnost se poradit s odborníky v pedagogicko – psychologickém poradně. Zde pracují kompetentní odborníci, kteří mohou zralost dítěte posoudit.

Podle Čáčky (2000) se při vyšetření školní zralosti zkoumá rozvoj funkcí tělesných, duševních a sociální oblasti:

1. Tělesná zralost – tělesnou zdatnost a zralost posuzuje lékař v rámci preventivních prohlídek.
2. Duševní zralost – zde se zjišťuje hlavně pozornost, vnímání, přechod od celostního vnímání k diferencovanému a analytickému, analyticko – systematická činnost, úroveň paměti, zvládnutí řeči, úroveň porozumění, kvalita myšlenkových operací.
3. Emoční zralost – posuzování určité citové stability a kvality volní oblasti.
4. Sociální zralost – zde by mělo dítě nejen akceptovat příkazy autorit včetně podřízení se zvyklostem a režimu školy, ale být i schopno se samostatně začlenit od skupiny.

Jen pro zajímavost uvádím ještě jedno objasnění pojmu školní zralosti.

Podle Langmeiera a Krejčířové (2006) je za školní zralost považován takový stav somato-psycho-sociálního vývoje dítěte, který:

1. je výsledkem úspěšného dovršení vývoje celého předchozího období útlého a předškolního dětství,
2. je vyznačen přiměřenými fyzickými a psychickými dispozicemi pro požadovaný výkon ve škole a je doprovázen pocitem štěstí dítěte,
3. je současně dobrým předpokladem budoucího úspěšného školního výkonu a sociálního zařazení.

2.2 Školní připravenost

Podle Zelinkové (2001) je školní zralost charakterizována jako úroveň předškolní přípravy z hlediska schopností, vlivů prostředí a výchovy.

Školní připravenosti Vykopalová (2000) dělí do následujících skupin:

1. Hodnota a smysl školního vzdělávání – pro rodiče má vzdělání určitou hodnotu. Tato hodnota se projevuje v postoji rodičů ke škole. Tímto postojem a hodnotou jsou jejich děti ovlivňovány. Pod tímto vlivem se rozvíjí i jejich motivace ke školní práci. Hodnoty a strategie chování, které si dítě v předškolním věku osvojilo, jsou ovlivněny sociokulturní úrovní rodiny.

2. Sociální připravenost – dále Vágnerová dělí sociální připravenost na rozlišování různých rolí a chování, verbální komunikaci a schopnost respektovat běžné normy chování respektive i hodnotový systém, z něhož vychází.

2a) Rozlišování různých rolí a chování – dítě by mělo při vstupu do školy umět rozlišovat různé role a chování, které je s těmito rolami spjato. To znamená, dítě by mělo vědět, jaké chování je vhodné k učiteli a tak se i chovat.

2b) Úroveň verbální komunikace - aby se dítě ve škole dobře adaptovalo, má velký význam úroveň jeho verbální komunikace. V případě, že dítě nerozumí dobře sdělení učitele, hůře se v situaci orientuje a rovněž se i méně adekvátně chová. Zpravidla se také hůře cítí, může mít strach a být nejistý. Nedostatky v aktivním řečovém projevu mají negativní sociální odezvu, vyvolávají nepříznivé reakce okolí.

2c) Znalost základních pravidel chování - dítě by mělo bezpodmínečně znát základní pravidla chování a rovněž se podle nich chovat. Tato pravidla se učí převážně v rodině, jeho chování se ve větší či menší míře může odlišovat od standardu.

Valentová (in Kolláriková, Pupala, 2001) mezi složky školní připravenosti zahrnuje:

1. kognitivní (rozvoj vnímání, představivosti, pozornosti, paměti, myšlení),
2. emocionálně - sociální (přijetí nové role školáka, schopnost respektovat školní normy chování, způsob komunikace s učitelem a spolužáky, aj.),
3. pracovní (dítě by mělo převzít nejen pracovní úkoly, ale také u nich určitou dobu setrvat),
4. somatické složky (které by měl posoudit pediatr s ohledem na zdravý vývoj dítěte, zraní jeho organismu, především CNS).

3 RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Jelikož v druhé fázi výzkumného šetření chci zjistit, zda děti předškolního věku jsou připraveny pro vstup do ZŠ, je nezbytné pro sestavení dotazníkového šetření postupovat v souladu s „Rámcově vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání“ (nadále jen RVP PV), abychom obdrželi šetřením potřebná data. Z těchto důvodů se snažím RVP PV v této kapitole popsat blíže, a větší pozornost věnuji vzdělávacím oblastem.

Od roku 1948 vnikla celá řada pokusů o vzdělávací program (kurikulum), z nichž některé byly v dílčích oblastech poměrně zdařilé. Jedna z posledních verzí těchto programů dle Opravilové (in Kollarová, Pupala, 2001) byla připravena odborníky z řad teoretiků a praktiků, byla také podrobně rozpracována, a pomineme-li její ideologické doplňky, můžeme konstatovat, že v podstatě tato verze programu vyjadřovala přiměřenou představu o tom, co by dítě předškolního věku mělo umět a znát.

V současné době podle Opravilové (2001) se vzdělávání v MŠ snaží klást důraz na osobnostně orientovanou výchovu. Cíle a záměry osobnostně orientované předškolní výchovy jsou v českém školství definovány Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. S platností nového školního zákona č. 561/2004 Sb. je RVP PV (2004) základním pedagogickým dokumentem, který je závazný pro všechna předškolní zařízení od 1. 9. 2007.

3.1.1 Hlavní principy RVP PV

Na internetových stránkách Vědecko-pedagogického institutu je k dispozici a ke stažení RVP PV a zde se můžeme dozvědět hlavní principy RVP PV, kterými jsou:

1. akceptování přirozeného vývoje specifika dětí předškolního věku a jejich důsledné promítání do obsahu, forem a metod vzdělávání dětí
2. umožnění rozvoje a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb
3. zaměření se na vytváření základů klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání
4. definování kvality předškolního vzdělávání z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet

5. zajišťování srovnatelné pedagogické činnosti vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami
6. umožňování mateřským školám využívat různých forem i metod vzdělávání a přizpůsobení vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám
7. poskytování rámcových kritérií využitelných pro vnitřní i vnější evaluaci mateřské školy i poskytovaného vzdělávání.

3.1.2 Cíle předškolního vzdělávání

Cíle RVP PV jsou sestaveny ze čtyř cílových kategorií:

1. rámcové cíle – vyjadřují univerzální záměry předškolního vzdělávání
2. klíčové kompetence – představují výstupy, resp. obecnější způsobilost, dosažitelné v předškolním vzdělávání
3. dílčí cíle – vyjadřují konkrétní záměry příslušející určité oblasti
4. dílčí výstupy – dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají

3.1.2.1 Rámcové cíle

Jedním ze záměrů rámcových cílů RVP PV by měl být rozvoj dítěte, jeho učení a poznání. Druhým záměrem je osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost a posledním ze záměrů rámcových cílů je získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí.

3.1.2.2 Klíčové kompetence

Za klíčové kompetence pro dobu předškolního vzdělávání jsou považovány následující:

1. Kompetence k učení - vypovídají o tom, že se dítě umí soustředit, pozorovat, zkoumat, experimentovat a užívat při tom jednoduchých pojmů a symbolů. Získané dovednosti dokáže využít v praktických situacích, osvojil si elementární poznatky o světě lidí, umí klást otázky a hledá na ně odpovědi. Snaží se všemu porozumět, vyvíjí úsilí a soustředí se na činnost a záměrně si pamatuje. Je schopno dojít k výsledkům, odhaduje své síly a je schopno ocenit výkony druhých.

2. Kompetence k řešení problémů - vyjadřují, že si dítě všímá problémů ve svém okolí a snaží se řešit jen ty problémy, na které stačí a řeší je na základě své zkušenosti, dokáže užívat matematické a logické postupy, rozlišuje funkčnost a nefunkčnost řešení problémů, ví, že se nemá vyhýbat problémům a nebojí se dělat chyby.
3. Komunikativní kompetence - spočívají v tom, že dítě ovládá řeč a samostatně vyjadřuje své myšlenky, dokáže se zeptat, ale i odpovědět, umí se vyjadřovat a sdělit své prožitky, nálady a pocity, v běžných situacích komunikuje s jinými dětmi a dospělými. Rozšiřuje si slovní zásobu, je si vědomo, že existují i jiné jazyky a má vytvořeny předpoklady k učení cizímu jazyku.
4. Sociální a personální kompetence - zdůrazňují, že dítě si umí vytvořit svůj názor a vyjádřit jej, ví, že za své jednání odpovídá a nese důsledky. Dokáže se ve skupině prosadit, ale i podřídit. Chápe, že lidé jsou různí, umí být tolerantní k jejich odlišnostem.
5. Činnostní a občanské kompetence - spočívají v tom, že dítě již umí svou činnost a hru plánovat i organizovat. Je si vědomo svých silných a slabých stránek. Má smysl pro povinnost ve hře, práci a učení, váží si práce druhých. Zajímá se o druhé a o dění kolem něj. Dbá na své zdraví a bezpečí.

3.1.2.3 *Vzdělávací oblasti*

RVP PV je uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí, každá z těchto oblastí je dále rozpracována do následujících kategorií – vzdělávací cíle, vzdělávací nabídky a očekávané výstupy a možná rizika. RVP PV určuje záměry vzdělávacího úsilí pedagoga ve všech pěti oblastech.

1. Dítě a jeho tělo - jak již z názvu můžeme odvodit, záměrem této oblasti je podpora správného růstu, ovládnutí tělesných aparátů a tělesných funkcí, a rozvoj fyzické a psychické zdatnosti. Osvojení si zdravých životních návyků a postojů, jako základů zdravého životního stylu.
2. Dítě a jeho psychika – cílem této oblasti je podporovat pohodu, psychickou zdatnost, odolnost dítěte, rozvoj dítěte po intelektové stránce, po stránce řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, sebepojetí a sebevyjádření.
3. Dítě a ten druhý – v interpersonální oblasti se podporuje utváření vztahů dítěte k vrstevníkům či dospělým a posiluje jejich vzájemnou komunikaci.

4. Dítě a společnost – záměrem této sociálně – kulturní oblasti je uvedení dítěte do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními. Uvedení dítěte do světa materiálních a duchovních hodnot.

5. Dítě a svět – v poslední oblasti je záměrem založit u dítěte základní povědomí o okolním světě a jeho dění a vlivu člověka na životní prostředí.

4 ŠAMANSKÉ BUBNOVÁNÍ

Abych mohla dosáhnout hlavního cíle diplomové práce, nemohu opomenout přiblížení pojmu „šamanské bubnování“, které hraje velmi důležitou roli ve třech fázích mého výzkumného šetření. Aplikací programu „šamanské bubnování“ chci zjistit ve třetí fázi výzkumného šetření, zda program přispívá k lepší připravenosti a rozvoji schopností a dovedností dětí v předškolním věku. V následujících kapitolách bych ráda objasnila působení bubnování na člověka jak po stránce fyzické, tak i po stránce psychické.

Šamanské bubnování podle Junghee Jang a Marka Hosak (2010) sahá daleko za hudební rovinu. Jedná se o použití bubnu pro zlepšení energetického systému člověka, pro rituály a šamanské cesty, jako brány ke kreativitě a pro znovuoživení šamansko – magického nadání.

4.1 Šamanismus

„Šamanismus je velmi staré duchovní dědictví lidstva. Proč nyní najednou mluvíme o celém lidstvu místo o jedinci souvisí s tím, že všude na světě existují mýty a pověsti dávných kultur, které směřují k tomu samému. Na celém světě existují různé šamanské tradice (JUNGHEE, HOSAK, 2010. s. 21).“

Ještě bych ráda uvedla jedno vysvětlení pojmu šamanismus, podle (Eliade, 1997) je transkulturním fenoménem s místními specifiky po celém světě, přičemž v pravém slova smyslu jde o náboženský jev typický především pro Sibiř a střední Asii.

Podle Bowie (2008) se termín „šamanismus“ používá v mnoha různých významech, přičemž se týká také řady jevů, které spolu někdy souvisejí jen velmi málo a téměř vůbec s tím, od čeho byly původně odvozeny.

Dle Marka (2000) je šaman člověk, který velmi dobře ví, že nemůže změnit a ovlivnit ani jiné lidi, ani svět kolem sebe. Šaman nemění svět – mění způsob, jakým ho vnímá. Umí navodit změněný stav vědomí, umí se dostat do transu. Kromě zpěvu a tance k tomu používá především zvuk a rytmus bubnu.

Většina autorů se však shodla na tom dle Bowie (2008), že šamanismus je spíše technika, nikoli náboženství.

4.2 Šamanské rituály

Bubnování se v rámci šamanismu uplatňuje především při rituálních aktivitách, podle Bowie (2008) nejčastěji v podobě tradičních náboženských obřadů otevírajících obyčejný život definitivní skutečnosti či nějaké transcendentní bytosti nebo síle, aby se z ní získala její transformační schopnost.

4.2.1 Šamanismus dnes

Přestože se zdá, že šamanismus je spíše záležitostí minulosti, podle (Bowie , 2008) se v posledních několika desetiletích lidé v Evropě a Severní Americe výrazně začali zajímat o šamanské praktiky, což vedlo k expanzi nejrůznějších šamanských škol a seminářů, bohužel někdy ne moc dobré kvality. Také akademická obec znovu objevila šamanismus jakožto úchvatný předmět bádání sám o sobě, který může vrhnout nové světlo na schopnosti lidské mysli, přičemž nám připomíná důležitost specifického západního kulturního a historického kontextu, který dodává neošamanismu jeho dnešní podobu.

Pro zajímavost bych ráda upozornila na Společnost pro šamanská studia v anglickém jazyce Foundation for Shamanic Studies – zkratka FSS, představující světově první výcvikový program v šamanismu a šamanském léčitelství i u nás www.samani.cz.

Jak se můžeme dozvědět na internetových stránkách společnosti, studia vycházejí z práce M. Harnera, autora tzv. jádrového šamanismu, což je systém navržený pro západní obyvatele tak, aby mohli úspěšně aplikovat šamanismus a šamanské léčitelství ve svém každodenním životě.

Součástí workshopů pořádaných FSS pro zájemce jsou i tzv. šamanské bubnovací kruhy, které dle informací na stránkách společnosti vytvářejí podpůrnou atmosféru pro praktikování šamanismu.

4.3 Šamanský buben

Šamanský buben podle Marka (2000) je většinou plochý bubínek potažený kůží zvířete. Dřevěný rám symbolizuje vesmír a všechno, co člověk nemůže ovlivnit, kůže symbolizuje energii, sílu a ducha sítě vztahů prostředí, jehož jsme součástí. Palička – to je šaman sám. Bubínek, ale především kůže, jsou oživovány nejrůznějšími metodami, aby poskytovaly co nejvíce vysokých alikvotních tónů.

4.4 Bubnování

„Buben nabízí neomezené zvuky. Každá oblast bubnu zní jinak, a tyto rozdílné oblasti se mohou naproti tomu různit v odlišné úderové dynamice. Tím opakovaně vznikají nové rytmy (Jang, Hosak, 2010, s. 21).“

Volné zápěstí je podle Janga a Hosaka (2010) dobrým předpokladem pro přirozený a měkce znějící tón. Čím více bubnujeme a snažíme se opětovně ještě více rozvolnit zápěstí, kromě jiného prostřednictvím dýchání do „hara“, tím volnější se naše zápěstí časem stanou. To znamená, že nám nebude zapotřebí taková síla a podle přání můžeme hrát stále rychleji.

Bubnování nabízí několik variant úderů:

1. Bas – se vyrábí uprostřed bubnu a zní jako hrom.
2. Krajový úder - hrajeme na okraji bubnu, zní výš a jasněji než basový tón.
3. Úder mezi basem a okrajem – bas a vyšší tón okraje.

V případě, že jsme se seznámili se základními údery, můžeme zkoušet nácvik jednoduchých rytmů.

„Zatím, co bubny znějí, dostává se naše tělo samo do hlubokého stavu uvolnění. Podvědomí přebírá pomalu kontrolu nad tělem a touto cestou nám zprostředkuje cestu k hlubokému léčení. To lze zhlédnout například lehkým cuknutím, brněním nebo teplem (JUNGEE, JANG, Schamanisches Heiltrommel, Entspannung ist der Beginn einer Heiltrommelreise.[online]. Poslední revize 27. 10. 2010 [cit.2011-04-16]. Dostupné z: <http://schamanische-heiler-ausbildung.de/schamanismus/trommeln.html>).“

4.5 Hudba

Veškerá hudba, jak ji dnes známe, vznikla z šamanských rituálů (Marek, 2000), kde hrál vždy ústřední roli buben mající svou složitou symboliku a četné magické funkce. Šamanské bubnování je přitom samostatnou oblastí vycházející z podobných principů těm, kterými se budu sama ve své práci zabývat.

Lidský plod vnímá zvuky již od třetího měsíce vývoje (Marek 2000). Už dvouměsíční děti rozeznají výšku a hlasitost tónu a melodii. Ve čtyřech měsících dokážou rozeznávat rytmus. Současná společnost teoreticky, a jaksí formálně, moc hudby neuznává, ale i mezi lékaři zatím bohužel převládá velmi opatrný a spíše nevěřící postoj. Přesto i oni mu-

sí uznat, že hudba má exaltující účinek, uvolňuje energii a uklidňuje, zlepšuje komunikaci, a že při poslechu hudby dochází ke značným tělesným změnám, jako po těžké práci nebo po požití silných léků.

Marek (2000) ve své knize uvádí, že příznivci současného západního přístupu k působení hudby na fyzické a psychické změny u člověka tvrdí následující:

1. Hudební zvuk je fyzický jev a vyvolává tedy fyzické změny i v živých organizmech.
2. Umělecká hudba tvořená a interpretovaná vysoce kvalifikovanými profesionály působí regulačně na akustickou bioenergií člověka.
3. Terapeutické vlastnosti hudby pomáhají léčit různá onemocnění v psychické a fyzické sféře pomocí akustických elektromagnetických vln.
4. Hudba spojená s pohybem má kladný vliv na celou soustavu psychofyzického rozvoje dětí a mládeže.
5. Hudba jako jeden z neuroleptických činitelů snižuje projevy nervozity u dětí a mládeže o 30 %.

4.5.1 Hudba a rytmus

Rytmická složka hudby podle Kantora (2009) úzce souvisí s motorikou člověka, jeho jednáním i prožíváním. Aktivizační efekt na člověka mají výrazné, akcentované nebo synkopické rytmy. Aktivizační rytmy se vyvíjejí od nízkého napětí k vysokému a vyvolávají chuť k pohybu a tanci. Při spojení hudby s tělesným pohybem - tancem je důležitá rytmická pravidelnost a předvídatelnost hudby. Relaxační efekt mají především málo akcentované rytmy s vázanými tóny (*legato*) v pomalém tempu. Rytmy vedoucí k pasivitě směřují od vysokého napětí k nízkému. Typickým příkladem relaxačních rytmů jsou ukolébavky, jejichž rytmy na fyziologické úrovni evokují houpavé stereotypní pohyby. Rytmy regulační se pohybují mezi póly vysokého i nízkého napětí bez zvláštních rozdílů.

4.5.2 Hudba a melodie

V souvislosti s rytmem a melodií poukazuje Kantor (2009) na fakt, že melodie v hudbě zvyšuje účinky rytmu, a zatímco rytmus souvisí úzce s motorikou a časovou strukturou hudby, melodie má těsné spojení s emocemi a dovoluje tak vyjádřit široké spektrum pocitů.

My Evropané podle Marka (2000) ve zvuku bubnů slyšíme jen rytmus popřípadě úderu paličkou na blánu bubnu. Pokud bychom se ale zaposlouchali pozorněji, uslyšeli bychom, že kromě hlubokých tónů vibrující blány se při každém úderu paličkou do středu bubínků ozývají i střední tóny záchvěvů celé plochy blány a velmi vysoké alikvotní tóny. Při úderech paličkou (nebo prsty) na hranu bubínku se z dobrého bubínku ozve nádherný znělý vysoký tón plný alikvotních léčivých frekvencí.

4.5.3 Hudba a její vliv na biochemické procesy

„Hudba působí na metabolismus a ovlivňuje všechny buňky v našem těle. Buněčné membrány se chovají podobně jako kmitavé obvody. Vlastní kmitočty membrán leží v rozsahu akustického pásma. Jestliže buňky ovlivníme zvukem tohoto kmitočtu, dojde k prudké změně koncentrace iontů vápníku, které jsou velmi důležitým regulačním prvkem buněčné látkové výměny Linka, 1997 (in Kantor, 2009 s. 144).“

V případě vhodně vybrané hudby dle Kantora (2009) dochází ke snížení hladiny stresových hormonů (kortizonů a adrenokortikotropních hormonů). Podobným způsobem také hudba ovlivňuje imunitu lidského organismu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

5.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém je formulován následovně:

Jak šamanské bubnování přispěje k lepší připravenosti a rozvoji schopností a dovedností dětí v předškolním věku pro vstup do základní školy (dále jen ZŠ)?

5.2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, zda šamanské bubnování je přínosné ke zlepšení připravenosti a rozvoji schopností a dovedností dětí v předškolním věku pro vstup do ZŠ.

Vzhledem ke složitosti výzkumného problému byl hlavní cíl výzkumného šetření rozčleněn do čtyř dílčích cílů (viz design výzkumu).

1. Sestavit škálový dotazník

1a. Zjištění, zda srozumitelnost jednotlivých položek škálového dotazníku je správně chápána respondenty -viz. 1. fáze výzkumného šetření = předvýzkum

2. Zjistit, zda jsou děti v předškolním věku připraveny pro vstup do ZŠ -viz. 2. fáze výzkumného šetření (vlastní výzkum).

3. Aplikovat program „šamanské bubnování“ ke zlepšení připravenosti a rozvoji schopností a dovedností dětí předškolního věku, který přispívá k usnadnění vstupu do ZŠ - viz.

3. Fáze výzkumného šetření (vlastní výzkum).

4. Evaluovat program „šamanské bubnování“ – viz. poslední 4.fáze výzkumného šetření.

5.3 Druh výzkumu

Pro výzkumnou část diplomové práce byly zvoleny metody smíšeného výzkumu.

Smíšený výzkum je definován Hendlem (2008) jako obecný přístup, v němž se míchají kvantitativní a kvalitativní metody, techniky nebo paradigmaty v rámci jedné studie.

Rozlišujeme dva typy smíšeného výzkumu. Vzhledem k povaze výzkumného problému jsme zvolili typ smíšeného výzkumu, který podle Hendla (2008) představuje výzkum na základě smíšeného modelu. V tomto typu výzkumník využívá jak kvalitativní, tak kvantitativní výzkum uvnitř jednotlivých fází výzkumného procesu. Ve zjednodušeném

třífázovém modelu výzkumného procesu se nejdříve určují výzkumné otázky, pak se shromažďují data a nakonec se analyzují. Tyto kroky mají v kvalitativním a kvantitativním výzkumu následující strukturu. Jako první si musíme určit cíle výzkumu, dále pak typy dat a v poslední řadě typy analýzy a interpretace.

Při kvantitativním výzkumu pracujeme s číselnými údaji. Podle Gavory (2000) se kvalitativním výzkumem zjišťuje množství, rozsah nebo frekvence výskytu jevů, respektive jejich míra (stupeň). Výzkumník se při kvantitativním výzkumu nemusí se zkoumanými osobami ani setkat.

V diplomové práci při využití kvantitativních metod výzkumu byla použita výzkumná metoda:

- Dotazník se škálovou položkou

Ve výzkumu diplomové práce se více orientuji na použití kvalitativních postupů a to z důvodu, že výzkumné metody orientující se na kvalitativní postupy umožňují získat hlubší informace o zkoumaném jevu, rovněž získaná data jsou méně ovlivněna přístupem výzkumníka. Dále podle Gavory (2000) při použití kvantitativních metod je dodržován odstup od zkoumaných jevů. Naopak v kvalitativním výzkumu dochází ke sblížení se zkoumanými osobami, o proniknutí do situací, ve kterých vystupují, protože jen tak jim můžeme rozumět a popsat je.

Pro vymezení kvalitativního výzkumu jsem použila definici dle Creswell, (in Hendl 2008, s.48): „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“

V diplomové práci při využití kvalitativních metod výzkumu byly použity metody:

- Rozhovor pomocí návodu
- Nestrukturované pozorování

5.4 Metody - způsob získání dat

Vzhledem k povaze výzkumu a ke složitosti výzkumného problému a k jeho cílům jsem výzkumné šetření rozdělila do čtyř fází (viz. design výzkumu). Jako metody sběru dat ke

zjištění, jak program „šamanské bubnování“ přispívá k lepší připravenosti a rozvoji schopností a dovedností dětí v předškolním věku pro vstup do ZŠ, jsem zvolila:

1. metodou v první části výzkumného šetření je tzv. rozhovor pomocí návodu s pedagogickými pracovníci a s odbornou lektorkou.

Rozhovor podle Skalkové a kolektivu je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů. U interview můžeme sledovat i některé vnější reakce respondenta, podle nich potom pohotově usměřovat další průběh kladení otázek.

V rámci diplomové práce byl použit rozhovor pomocí návodu.

„Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat. Tento návod má zajistit, že se skutečně dostane na všechna, pro tazatele zajímavá témata. Je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace. Rozhovor s návodem dává tazateli možnost co nevyhodněji využít čas k interview. Současně umožňuje provést rozhovory s několika lidmi strukturovaněji a ulehčuje jejich srovnání. Pomáhá udržet zaměření rozhovoru, ale dovoluje dotazovanému zároveň uplatnit vlastní perspektivy a zkušenosti (Hendl, 2008, s.174).“

V rámci výzkumného šetření diplomové práce se uskutečnily tři rozhovory v první fázi výzkumného šetření – předvýzkumu, viz. kapitola č. 7.1.

2. metodou, která byla použita v druhé fázi výzkumného šetření, je dotazník se škálovou položkou.

Podle Gavory (2000) se slovo „dotazník“ spojuje s „dotazováním“ a s otázkami. Je to způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.

Škálování je podle Gavory (2000) výzkumná kvantitativní metoda, tedy nástroj, který umožňuje zjišťování míry vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu. Posuzovatel vyjadřuje svoje hodnocení určením polohy na škále. Posuzovací škály mají obvykle 3,5,7, popřípadě 9 stupňů. Čím více stupňů škála obsahuje, tím narůstá jemnost posouzení.

Škálový dotazník byl použit k sesbírání dat pro zjištění, zda jsou děti předškolního věku připraveny na vstup do ZŠ, v druhé fázi výzkumného šetření viz. kapitola č. 7.2.

3. metoda, která byla použita ve třetí fázi výzkumného šetření, je nestrukturované pozorování.

„Pozorování znamená sledování činnosti lidí, záznam (registrace nebo popis) této činnosti, její analýzu a vyhodnocení (Gavory, 2000, s.76).“

Podle Gavory (2000) u kvalitativního výzkumu se aplikuje nestrukturované pozorování. Při nestrukturovaném pozorování se nepoužívají předem stanovené pozorovací systémy, škály nebo jiné přesné nástroje. Určeny jsou jen konkrétní události, jevy a osoby, které se mají pozorovat. Tento způsob pozorování je velmi pružný a umožňuje přistupovat k realitě novým, nerutinním způsobem. Pomocí takového pozorování se obvykle odkrývají nové, nepředpokládané nebo skryté jevy i souvislosti.

Kvalitativní pozorování nám dává k dispozici několik variant, liší se podle toho, jestli pozorovatel zaznamenává všechny jevy, tak jak se vyskytují, anebo naopak, pracuje-li selektivně dle Gavory (2000).

Pro diplomovou práci byla vybrána varianta terénních zápisů. Při pozorování s variantou terénních zápisů se rozhoduje pozorovatel sám, co je pro něj důležité a co ne. Jeho rozhodnutí je ovlivňováno vlastním teoretickým přístupem ke zkoumané realitě dle Gavory (2000).

Podrobnosti k výzkumné metodě pozorování jsou uvedeny v kapitole č. 7.4., ve čtvrté fázi výzkumu.

5.5 Popis výzkumného vzorku

Jelikož cíl výzkumu je rozčleněn do čtyř dílčích cílů, a vzhledem ke složitosti výzkumného problému, bylo nezbytné výzkumné šetření taktéž rozčlenit do čtyř fází výzkumného šetření. K tomu, abych mohla dosáhnout hlavního cíle výzkumného šetření, jak program „šamanské bubnování“ přispěje k lepší připravenosti a rozvoji schopností a dovedností dětí v předškolním věku pro vstup do ZŠ, musí být k dispozici k výzkumnému šetření tři výzkumné vzorky (viz. design výzkumu):

1. Pedagogičtí pracovníci vyučující druhé třídy ZŠ ve školním roce 2010-2011 a odborná lektorka programu „šamanské bubnování“.

Jedná se o záměrný výběr výzkumného vzorku. Výzkumný vzorek „pedagogické pracovnice“ byl vybrán z jednoho hlavního důvodu, poněvadž pedagogické pracovnice vyučovaly v uplynulých letech i v minulém školním roce 2009 – 2010 žáky prvních tříd. Vychází se tedy z předpokladů, že pedagogické pracovnice v předchozích letech nabyly poznatky a zkušenosti se žáky z prvních tříd, a jsou kompetentní posoudit srozumitelnost jednotlivých položek ve škálovém dotazníku. To znamená, že pedagogické pracovnice se jednotlivě vyjádří k jednotlivým otázkám sestaveného škálového dotazníku. A to, zda otázku správně pochopily a zda jsou schopné na jednotlivou otázku objektivně odpovědět. Dále pedagogické pracovnice musí posoudit, zda budou jejich pedagogické kolegyně z prvních tříd dostatečně znát schopnosti a dovednosti svých žáků, a zda jsou schopné již v listopadu 2010, zodpovědět objektivně otázky ve škálovém dotazníku, který se dotazuje na připravenost dětí předškolního věku pro vstup do ZŠ.

Odborná lektorka programu „šamanské bubnování“, která má velké zkušenosti s aplikací programu „šamanské bubnování“ se řadí rovněž jako záměrný výzkumný vzorek. Úkolem lektorky programu „šamanského bubnování“ ve výzkumném šetření je vyjádření k jednotlivým otázkám škálového dotazníku, zda a jaké činnosti aktivity programu „šamanské bubnování“ mohou přispívat ke zlepšení připravenosti a rozvoji schopností a dovedností dětí předškolního věku pro vstup do ZŠ.

2. Žáci prvních tříd

V druhé fázi výzkumného šetření byly použity jako výzkumný vzorek žáci prvních tříd, kteří ve školním roce 2010 – 2011 nastoupili do ZŠ. Výzkumný vzorek v této fázi výzkumného šetření je rovněž záměrný, jelikož výzkumným šetřením s výzkumnou metodou „škálového dotazníku“ chceme zjistit, zda jsou děti předškolního věku připraveny pro vstup do ZŠ. Škálový dotazník je hodnocen pedagogickými pracovníky prvních tříd. Ve škálovém dotazníku pedagogičtí pracovníci hodnotí připravenost svých žáků pro vstup do ZŠ. Žáci nastoupili do ZŠ v září 2010 do prvních tříd.

3. Děti předškolního věku

Ve třetí fázi výzkumného šetření se jedná o náhodně stratifikovaný výběr výzkumného vzorku. Po reklamní kampani programu „šamanské bubnování“ přihlásili rodiče své děti předškolního věku do programu „šamanské bubnování“, který by měl u dětí přispět k lepší připravenosti a rozvoji dovedností a schopností pro vstup do ZŠ.

6 VÝZKUMNÝ DESIGN

FÁZE VÝZKUMU	CÍLE VÝZKUMU	ZDROJE DAT	VZOREK VÝZKUMU	KAPITOLA
1. fáze - předvýzkum	Sestavit škálový dotazník	Rozhovor pomocí návodu	Pedagogické pracovnice 2. tříd Lektorka „šamanského bubnování“	Kapitola č. 7.1.
2. fáze *	Zjistit, zda jsou děti v předškolním věku připraveny na vstup do ZŠ	škálový dotazník	Děti ZŠ 1. tříd	Kapitola č. 7.2.
3. fáze	Aplikovat program „šamanské bubnování“ ke zlepšení připravenosti a rozvoji schopností a dovedností dětí předškolního věku, který přispívá k usnadnění vstupu do ZŠ		Děti předškolního věku	Kapitola č. 7.3.
4. fáze	Evaluovat program „šamanské bubnování“	Nestrukturované pozorování	Děti předškolního věku	Kapitola č. 7.4

* Pro kompetence, které nebudou dostatečně u dětí předškolního věku rozvinuty, bude sestaven neformální vzdělávací program „šamanské bubnování“.

7 VLASTNÍ APLIKACE VÝZKUMU

Před první fází výzkumného šetření byl vytvořen škálový dotazník. Při tvorbě škálového dotazníku bylo postupováno v souladu s RVP PV a byly vybrány vzdělávací oblasti a jejich kompetence a výstupy, které vedou k rozvoji a k cíli výzkumu. RVP PV je podrobně popisován v teoretické části diplomové práce v kapitole č. 3. Nadále byla zvažována při tvorbě škálového dotazníku nejen obsahová podoba otázek, ale i s ní související podstatnost, systematickosti a srozumitelnosti otázek. Škálový dotazník obsahuje pět základních vzdělávacích oblastí. Každá vzdělávací oblast prezentuje 5 otázek, které jsou zaměřeny na výstupy připravenosti dětí předškolního věku na vstup do ZŠ v dané vzdělávací oblasti podle vzdělávacího obsahu RVP PV. Podoba dotazníku v této fázi má 25 otázek viz příloha P1.: První návrh škálového dotazníku ke zjištění, zda jsou děti předškolního věku připraveny pro vstup do ZŠ.

7.1 První fáze výzkumu – sestavení škálového dotazníku

Cílem této fáze výzkumu je zjistit, zda sestavený škálový dotazník k zjištění připravenosti dětí předškolního věku pro vstup do ZŠ poskytne správná data do navazující části výzkumného šetření. Dalším cílem je zjistit, zda obsahová podoba otázek v dotazníku je srozumitelná a pochopitelná.

Rozhovory byly provedeny se dvěma pedagogickými pracovníci a odbornou Lektorkou „šamanského bubnování“. Rozhovory probíhaly v příjemném prostředí v prostorech organizace „Rodinného centra Kamarád – Nenuda o. s.“, přesněji v zasedací místnosti odpoledního klubu. Po celou dobu rozhovoru jsme nebyli nikým rušeni. Dotazované byly seznámeny s tím, že rozhovory jsou vedeny za účelem napsání diplomové práce. Pedagogické pracovníce odpovídaly na položené otázky pohotově a zajímavě. Délky rozhovorů se pohybovaly kolem 20 minut. Se záznamem rozhovoru pedagogické pracovníce bohužel předem nesouhlasily. Skutečnost, že by se měly rozhovory zaznamenávat, je velmi svazovala. Ze jmenovaných důvodů jsem rozhovory přepisovala přímo do počítače viz. přílohy:

1. P2: Kladení otázek pedagogickým pracovnícům učící druhé třídy ve školním roce 2010/2011 v rámci předvýzkumu
2. P3: Příklad přepsání provedeného rozhovoru.

Na jasnosti otázek ve škálovém dotazníku jsme se shodly na těchto číslech 2. 3. 4. 6. 7. 8. 10. 11. dále 22. 24. 25.

Na nejasnosti otázek škálového dotazníku jsme se neshodly na níže uvedených otázkách s čísly 1.5.9.23. Znění otázek bylo následovně změněno viz. příloha P4 a příloha P5.

Po delší diskuzi s pedagogickými pracovníci a po konzultaci s vedoucí diplomové práce jsme se rozhodly pro konečnou podobu škálového dotazníku, která prezentuje 20 otázek ze čtyř vzdělávacích oblastí „Dítě a jeho tělo“, „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“ a poslední „Dítě a svět“.

Následujícím krokem v předvýzkumné fázi výzkumného šetření byl proveden rozhovor s odbornou lektorkou programu „šamanské bubnování“ k posouzení otázek a k vyjádření korespondence dovedností a schopností dětí předškolního věku, na které se dotazují ve škálovém dotazníku, a k posouzení podpůrného působení programu „šamanské bubnování“ na rozvoj schopností a dovedností u dětí předškolního věku v RVP PV. Opět byl rozhovor přepsán přímo do počítače. Lektorce programu „šamanského bubnování“ byl podrobně vysvětlen RVP PV a vysvětleno rozdělení dotazníku do 4 vzdělávacích částí.

K první části dotazníku „Dítě a jeho tělo“ paní lektorka sdělila, že bubnování ovlivňuje pohyb dítěte ve velké míře. V průběhu hodiny se děti pohybují v rytmu bubnování, mohou v rytmu poskakovat. Pokud bubnují i s hůlkou na bubnování, je velmi obtížné pravidelně bubnovat a skloubit pohyb do rytmu bubnování. Program „Šamanské bubnování“ přispívá ke zdokonalení koordinace, lokomoci. Taktéž zdůraznila, že se může stát, že dítě nemá vždy náladu hrát na hudební nástroj, avšak poslouchá hudbu ostatních dětí, a i poslech hudby má na dítě velký vliv.

Na otázku z dotazníku: „Zda drží žák správně tužku?“, a jak by se to dalo v průběhu hodiny programu „šamanské bubnování“ zdokonalovat, navrhla paní lektorka následující postup: na začátek hodiny obdrží děti praktický list pro předškoláka, kde dostanou za úkol spojit tečky, které vedou určitým směrem, např. zvířátko ke zvířátku. Tento list dostanou na začátku hodiny, a my budeme sledovat, jak děti drží tužku, upozorňovat je na správné držení a taktéž budeme pozorovat linie tužky. Jak se dítě drží dané linie. Po skončení hodiny obdrží opět pracovní listy s úkolem a zde se ukáže zlepšení uvolnění ruky a opět i kontrola správného držení psacích potřeb.

K části škálového dotazníku „Dítě a jeho psychika“ lektorka sdělila: Správná výslovnost se bude nacvičovat a zdokonalovat v písničkách a říkankách při hraní na nástro-

jích. Děti se budou učit i cizí písničky, které k programu „šamanské bubnování“ patří, a tím si budou zlepšovat výslovnost. Lektorka se v průběhu lekce každého dítěte bude dotazovat, jaký mělo den, týden. Co se mu líbilo, nebo nelíbilo v daný den ve školce, co se mu podařilo v mateřské škole. Každé dítě dostává prostor sdělit své zážitky a učit se vyprávět souvislý text. Přispívání ke zdokonalování pozornosti programem „šamanské bubnování“ je značné, dítě musí poslouchat ty ostatní, v jakém rytmu celý kolektiv bubnuje, a to bez soustředěnosti a poslechu nedocílí. V případě, že lektorka vidí na dětech nesoustředěnost, změní činnost, nebo je nechá odpočinout.

Pro zdokonalení poznání pojmů „pravá strana, levá strana, nahoru, dolů“ obdrží děti v rámci hodiny dvě chřestící vajíčka různých barev, ale všechny děti mají dvě stejná. V levé ruce zlaté a v pravé zelené. A dostávají pokyny: „teď hraje pravá ruka - zelené vajíčko“, poté levá ruka - zlaté vajíčko. Jakmile je znát, že děti vědí, která ruka je pravá nebo levá, dostávají pokyn: „levá ruka hraje“, nebo pravá ruka, již bez barevného přirovnání. Nadále se procvičuje prostorová orientace při bubnování, kdy děti chodí do kola po směru, který je jim slovně určen.

Podpora dítěte, aby bylo schopno si nachystat věci na lavici, se v programu „šamanské bubnování“ vyskytuje v zahájení lekce, jelikož děti si musí nachystat místnost, tzn. sezení k bubnování (sedící stoličky sestavit do kroužku) doprostřed se položí hudební nástroje, které si děti v průběhu hodiny různě vyměňují dle jejich uvážení a potřeby.

Ke třetí části škálového dotazníku nazvané „Dítě a ten druhý“ lektorka řekla, že pedagog, respektován dětmi, si musí hned na začátku programu „šamanské bubnování“ nastavit pravidla, která se v průběhu lekce dodržují.

Program „šamanské bubnování“ vytváří nové možnosti k navazování nového přátelství mezi dětmi:

1. Do programu „šamanské bubnování“ budou přihlášeny děti z různých částí města Zlína – snaha o rozvoj dovedností v navazování nových sociálních kontaktů.
2. Síla bubnování sjednocuje kolektiv, bubnováním se dosahuje sjednocení kolektivu, musí se respektovat ten druhý, brát na jiné ohled - zaměřujeme se na rytmus bubnování.

Vzhledem k tomu, že všechny pomůcky, které se v programu „šamanské bubnování“ používají, jsou uprostřed kruhu a děti si průběžně své nástroje vybírají dle nálady a

pokynů lektora, musejí se vyrovnat i se situací, kdy nástroj, který si chtěly vzít, si vezme jiné dítě. Dělení o pomůcky je zde samozřejmostí.

K poslední části škálového dotazníku „Dítě a společnost“ se lektorka vyjádřila, že v této části se rozvíjejí podobné, podle ní skoro stejné, dovednosti a schopnosti, které jsou uvedeny v části „Dítě a ten druhý“. Sdělila, že k respektování rozdílných vlastností a dovedností u druhého přispívá „šamanské obubnování“, kdy se děti navzájem „obubnují“. „Obubnováním“ se přes bubnovací blánu dostává do našeho těla rezonance, která vibruje naším tělem a přispívá k odblokování tělesných bloků, které nám dnešní doba přináší.

Abychom podpořili děti k zacházení s cizími věcmi, zde s nástroji, šetrně, je velmi důležité, aby lektor nebo pedagog šel příkladem. Lektor dětem ukáže, jak správně zacházet s nástroji. Jelikož každý máme jinou představu o pojmu šetrnost, lektor dětem ukáže a vysvětlí jeho chápání pojmu šetrnost.

Pravidla hry fair-play se mohou sledovat po dobu celého programu „šamanské bubnování“, poněvadž děti mají daná určitá pravidla, kterými se řídí po celou dobu programu „šamanské bubnování“.

Konečná forma škálového dotazníku:

Škálový dotazník na téma: Přípravenost dětí předškolního věku na vstup do školy		zvládá samo stárně	zvládá s pomocí	méně	vůbec	nedokáže posoudit
dítě č:						
Dítě a jeho tělo	1. Je schopen žák sladit pohyb s rytmem?					
	2. Umí žák skákat po jedné noze?					
	3. Umí si zavázat tkaničky na obuvi?					
	4. Drží správně tužku?					
	5. Sní žák svačinu u stolu?					
Dítě a jeho psychika	6. Má žák správnou výslovnost?					
	7. Je schopen žák volně převyprávět krátký příběh?					
	8. Udrží žák požadovanou pozornost?					
	9. Chápe žák prostorový pojem vpravo?					
	10. Je žák schopen nachystat si své věci sam na lavici?					
Dítě a ten druhy	11. Respektuje žák pedagoga?					
	12. Umí žák navázat nová přátelství se spolužáky?					
	13. Je schopen spolupráce s ostatními?					
	14. Je žák schopen dělit se s dětmi o pomůcky?					
	15. Bere žák ohledy na druhé?					
Dítě a společnost	16. Zdraví žák známé děti i dospělého?					
	17. Respektuje žák rozdílné vlastnosti a dovednosti či schopnosti svých vrstevníků?					
	18. Je žák schopen přizpůsobit se rozhodnutí většiny?					
	19. Zachází žák se svými, ale i cizími věcmi šetrně?					
	20. Dodržuje žák pravidla her – hraje fair?					

7.2 Druhá fáze výzkumu – Zjistit připravenost dětí předškolního věku pro vstup do ZŠ a následné sestavení programu „šamanské bubnování“

Druhá fáze výzkumného šetření má za cíl zjistit, zda jsou děti v předškolním věku připraveny na vstup do ZŠ.

Škálová dotazník byl rozdán pěti pedagogickým pracovníkům vyučujícím v prvních třídách ve školním roce 2010- 2011 v ZŠ Zlín. Dvě ZŠ působí přímo ve městě Zlín, z toho jedna ZŠ se specializuje na cizí jazyky. Zbylé dvě ZŠ působí v příměstské části města Zlína. Se všemi pedagogickými pracovníky, kteří měli vyplňovat dotazník, bylo osobně prodiskutováno a objasněno, že škálový dotazník je v rámci výzkumné části diplomové práce, k jakým účelům potřebujeme zjistit připravenost dětí předškolního věku na vstup do ZŠ. Názorně jim byl ukázán postup při vyplnění dotazníků, že pořadové číslo v třídní knize bude i číslo dítěte na dotazníku. Tedy, že dotazníky jsou bez jména, abychom neporučili zákon č. 101/2000 Sb. O ochraně osobních údajů.

Pedagogičtí pracovníci si dotazníky ponechali jeden měsíc. V měsíci lednu jsem obdržela vyplněné škálové dotazníky zpět.

Vyplněné škálové dotazníky byly procentuelně vyhodnoceny a to tak, že:

1. výroku „ zvládá samostatně“ byla přidělena hodnota 4 bodů
2. výroku „ zvládá s pomocí“ byla přidělena hodnota 3 bodů
3. výroku „méně“ byla přidělena hodnota 2 bodů
4. výroku „ vůbec“ bylo přiděleno 1 bodů
5. výroku „ nejsem schopna posoudit“ byla přidělena hodnota 0 bodů – tento výrok nebyl v dotazníku použit

Body v jednotlivých oblastech byly sečteny a byly procentuelně vyjádřeny k poměru maximálního počtu bodů.

7.2.1 Výsledky škálového šetření

Po zpracování získaných dat škálovými dotazníky jsem dospěla k následujícím výzkumným výstupům. Jako první jsou uvedeny výzkumné výstupy ze všech vzdělávacích oblastí RVP PV, které byly obsaženy v konečné podobě škálového dotazníku.

Výsledky dotazníků ze všech vzdělávacích oblastí jsou uvedeny v tabulce č. 1:

Přehled připravenosti dětí ve všech vzdělávacích oblastech RVP PV

Tabulka č. 1: Přehled připravenosti dětí ve všech vzdělávacích oblastech RVP

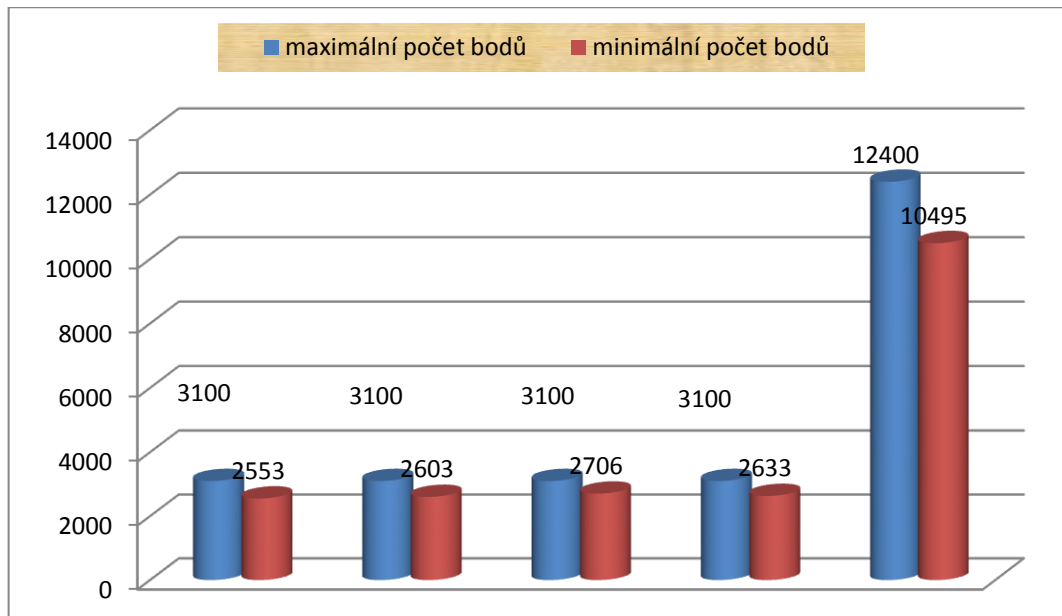
Vzdělávací oblast	počet bodů	maximální počet bodů	procenta
Dítě a jeho tělo	3100	2553	82%
Dítě a jeho psychika	3100	2603	84%
Dítě a ten druhý	3100	2706	87%
Dítě a společnost	3100	2633	85%
	12400	10495	85%

Z tabulky s přehledem připravenosti dětí ve všech vzdělávacích oblastech RVP PV si lze všimnout, že ve všech vzdělávacích oblastech je procentuální, číselná, hodnota přes 80 %. Procentuální průměr ve všech vzdělávacích oblastech činí 85%.

Pokud se v tabulce zaměříme na jednotlivé vzdělávací oblasti, lze usoudit, že nejnižší procentuální hodnotu ve výzkumném šetření škálovým dotazníkem obdržela vzdělávací oblast „Dítě a jeho tělo“ procentuální hodnotu 82 %. Druhou nejnižší hodnotu, jak lze v tabulce vyčíst, obdržela vzdělávací oblast „Dítě a jeho psychika“. Procentuální hodnota vzdělávací oblasti „Dítě a jeho psychika“ činí 84%. Procentuální hodnotu 85% lze spatřit u vzdělávací oblasti „Dítě a společnost“. Nejvyšší hodnotu ve výzkumném šetření získala vzdělávací oblast „Dítě a ten druhý“, a to procentuální hodnotu 87%.

K tabulce č. 1, která znázorňuje výstupy z výzkumného šetření škálového dotazníku ve všech vzdělávacích oblastech, bylo vytvořeno grafické znázornění v grafu č. 1.

Graf č. 1: Grafické znázornění přehledu připravenosti dětí ve všech vzdělávacích oblastech RVP PV

Ze sloupcového grafu připravenosti dětí na vstup do školy ve všech vzdělávacích oblastech lze zhlédnout, že ve všech vzdělávacích oblastech je možné získat 12 400 bodů a ve výzkumném šetření bylo získáno 10 495 bodů, což v procentech činí 85%.

Nadále se z tabulky dá vyčíst, že nejvýše možný počet bodů, který se dal získat v jednotlivých vzdělávacích oblastech, činí 3 100. Nejnižší hodnotu 2 553 bodů získala oblast „Dítě a jeho tělo“. Oblast „Dítě a jeho psychika“ obdržela 2 603 bodů, následuje vzdělávací oblast „Dítě a společnost“. Vzdělávací oblast „Dítě a ten druhý“ získala 2 706 bodů.

Dále byly ze sesbíraných výzkumných dat zpracovány tabulky a grafy k jednotlivým vzdělávacím oblastem, kde můžeme vyčíst, která otázka v dané vzdělávací oblasti obdržela nejvyšší a nejnižší procentuální hodnotu.

1. Dítě a jeho tělo

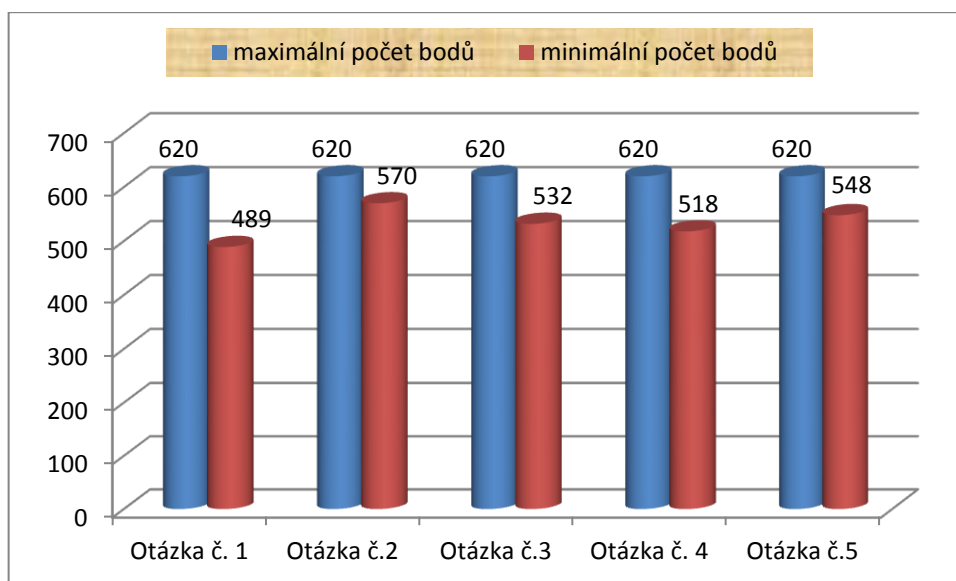
Tabulka č. 2: Přehled výstupu ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho tělo“

Dítě a jeho tělo	maximální počet bodů	získaný počet bodů	procenta
Otázka č. 1	620	489	79
Otázka č. 2	620	570	91
Otázka č. 3	620	532	85
Otázka č. 4	620	518	83
Otázka č. 5	620	548	88

Z tabulky č. 2 lze vyčíst nejnižší procentuální hodnotu 79 % u otázky číslo 1. Otázka č. 1: „Je schopen žák sladit pohyb s rytmem?“ Otázka č. 4: „Drží žák správně tužku?“ získala procentuální hodnotu 83 %. Zbývající otázky získaly procentuální hodnotu 85 % a více.

K tabulce č. 2 byl taktéž vypracován graf.

Graf č. 2: Přehled výsledků ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho tělo“

Ze sloupcového grafu ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho tělo“ lze usoudit, že nejvyšší možný počet bodů, které lze v otázce získat, je 620 bodů. Otázka č. 1 získala nejméně bodů a to 489 bodů. Hodnotu 518 bodů získala otázka č. 4. Otázka č. 3 skončila s počtem 532 bodů. Hodnotu 548 bodů obdržela otázka č. 5. Nejvyšší bodovou hodnotu obdržela otázka č. 2.

2. Dítě a jeho psychika

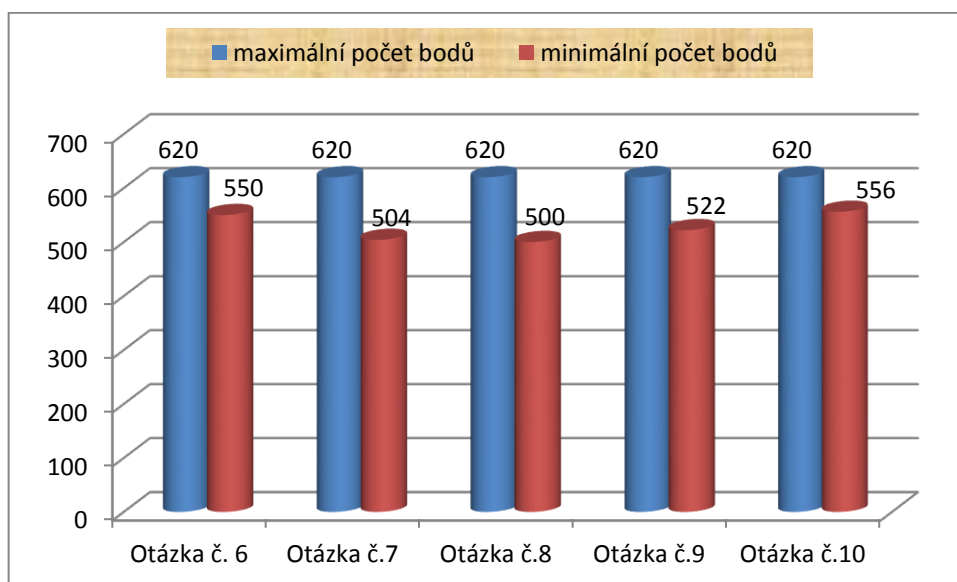
Tabulka č. 3: Přehled výstupu ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho psychika“

Dítě a jeho psychika	maximální počet bodů	získaný počet bodů	procenta
Otázka č. 6	620	550	88
Otázka č. 7	620	504	81
Otázka č. 8	620	500	80
Otázka č. 9	620	522	84
Otázka č. 10	620	556	89

Výsledky v tabulce ukazují, že největší pozornost při další fázi výzkumného šetření v této vzdělávací oblasti bude věnována otázce č. 8 v následujícím znění: „Udrží žák požadovanou pozornost?“, hodnota otázky činí 80 %. Hodnotu 81% obdržela otázka č. 7: „Je schopen žák volně převyprávět volný příběh?“, a procentuální hodnotu 84 % má otázka č. 9: „Chápe žák prostorový pojem vpravo?“. Otázky č. 6 a č. 10 mají vyšší procentuální hodnoty než 85%.

K tabulce č. 3 bylo zpracováno grafické znázornění.

Graf č. 3: Přehled výsledků ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho psychika“

Ze sloupcového grafu ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho psychika“ lze usoudit, že nejvyšší možný počet bodů, které lze v otázce získat, je 620 bodů. Otázka č. 8: „Udrží žák požadovanou pozornost?“, získala nejméně bodů a to 500 bodů; o čtyři body více obdržela otázka

č. 7: „Je schopen žák volně převyprávět krátký příběh?“. Hodnotu 520 bodů získala otázka č.9: „Chápe žák prostorový pojem vpravo?“. Vysokou hodnotu bodů získala otázka č. 6: „Má žák správnou výslovnost?“, a o 6 bodů více získala otázka číslo 10: „Je žák schopen nachystat si své věci sám na lavici?“.

3. Dítě a ten druhý

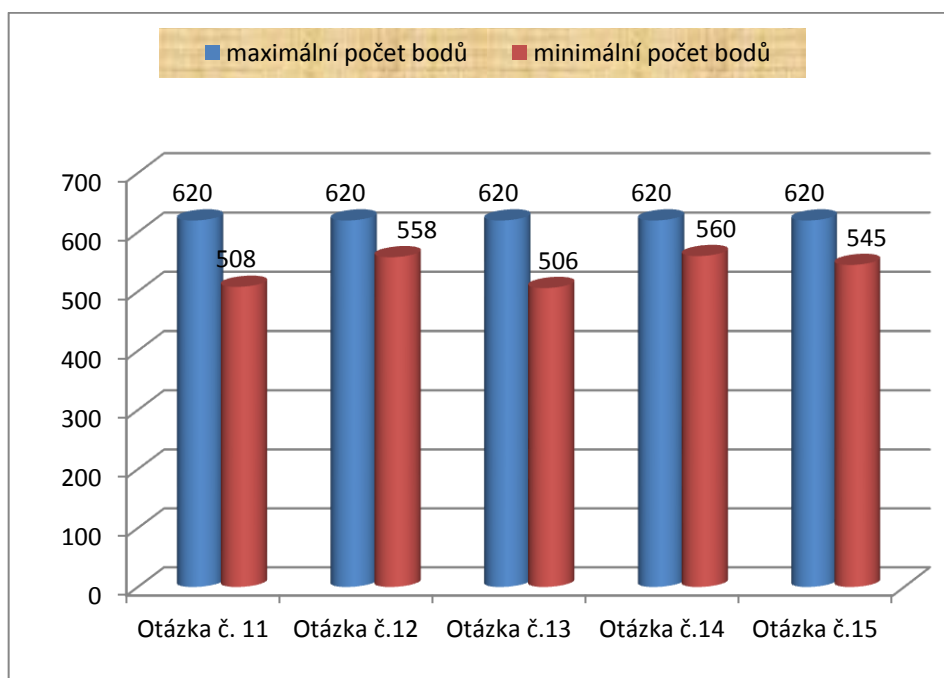
Tabulka č. 4: Přehled výstupu ze vzdělávací oblasti „Dítě a ten druhý“

Dítě a ten druhý	maximální počet bodů	získaný počet bodů	procenta
Otázka č. 11	620	508	81
Otázka č. 12	620	558	90
Otázka č. 13	620	506	81
Otázka č. 14	620	560	90
Otázka č. 15	620	545	87

Výsledky v tabulce ze vzdělávací oblasti „Dítě a ten druhý“ ukazují, že nejméně procent obdržely otázky č. 11: „Respektuje žák pedagoga?“; a otázka č. 13: „Je žák schopen dělit se s dětmi o pomůcky?“. Obě otázky mají procentuální hodnotu 81% a těmto otázkám se bude věnovat pozornost při další fázi výzkumného šetření. Zbylé otázky mají procentuální hodnotu nad 85%, a dokonce otázky č. 12: „Umí žák navázat nová přátelství se spolužáky?“, a otázka č. 14: „Je žák schopen dělit se s dětmi o pomůcky?“; mají procentuální hodnotu 90%.

K tabulce č. 4 bylo zpracováno grafické znázornění.

Graf č. 4: Přehled výsledků ze vzdělávací oblasti „Dítě a společnost“

Ze sloupcového grafu ze vzdělávací oblasti „Dítě a ten druhý“ je také patrný nejvyšší možný počet bodů 620. Otázka č. 13: „Udrží žák požadovanou pozornost?“; získala nej-

méně bodů a to 506 bodů, o dva body více obdržela otázka č. 11: „Respektuje žák pedagoga?“. Hodnotu 545 bodů získala otázka č. 15: „Bere žák ohledy na druhé?“. Druhou nejvyšší hodnotu bodů získala otázka č. 12: „Umí žák navázat nové přátelství se spolužáky?“, o 2 body více získala otázka číslo 14: „Je žák schopen dělit se s dětmi o pomůcky?“. Tato otázka má 560 bodů.

4. Dítě a společnost

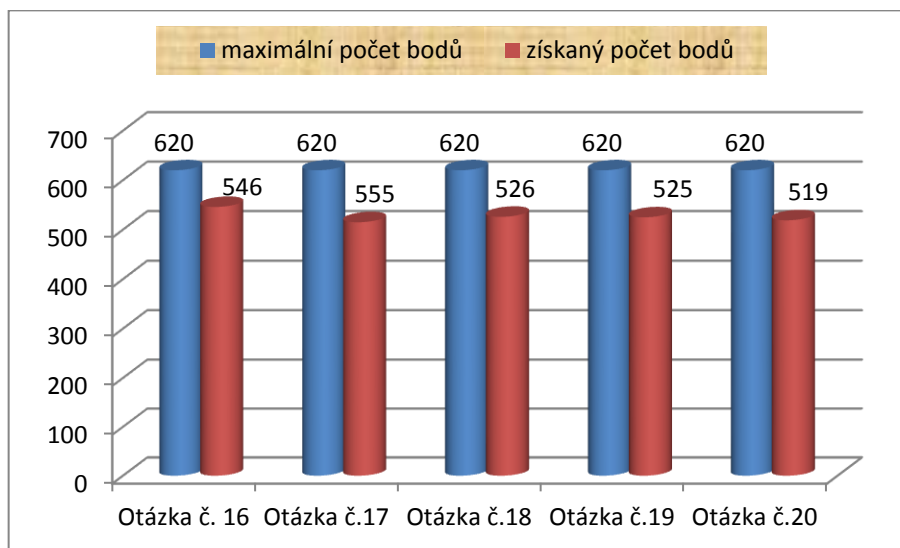
Tabulka č. 5: Přehled výstupu ze vzdělávací oblasti „Dítě a společnost“

Dítě a společnost	maximální počet bodů	získaný počet bodů	procenta
Otázka č. 16	620	546	88
Otázka č.17	620	555	90
Otázka č.18	620	526	84
Otázka č.19	620	525	84
Otázka č.20	620	555	83

Z tabulky s výsledky ze vzdělávací oblasti „Dítě a společnost“ lze zhlédnout, že nejméně procent obdržely otázka č. 20: „Dodržuje žák pravidla her – hraje fair?“. Tato otázka má hodnotu 83 %. Otázka č. 19: „Zachází žák se svými, ale i s cizími věcmi šetrně?“, a otázka č.18: „Je žák schopen přizpůsobit se rozhodnutí většiny?“, obdržely 84%. Všem třem otázkám se bude věnovat pozornost při další fázi výzkumného šetření. Zbylé otázky mají procentuální hodnotu vyšší než 85%.

K tabulce č. 5 bylo zpracováno grafické znázornění.

Graf č. 5: Přehled výsledků ze vzdělávací oblasti „Dítě a společnost“

Ze sloupcového grafu ze vzdělávací oblasti „Dítě a společnost“ lze usoudit, že nejvyšší možný počet bodů, které lze v otázce získat je 620 bodů. Otázka č. 20: „Dodrží žák pravidla her – hraje fair?“ získala nejméně bodů a to 519 bodů. Otázka č. 19: „Zachází žák se

svými, ale i cizími, věcmi šetrně?"; obdržela 525 bodů, o jeden bod více obdržela otázka č. 18 : „Je žák schopen přizpůsobit se rozhodnutí většiny?“. Nejvyšší počet bodů obdržela otázka č. 16: „Zdraví žák známé děti i dospělého?“. Otázka obdržela 546 bodů. Nejvyšší počet bodů v této vzdělávací oblasti obdržela otázka č. 17.

5. Přehled výsledků všech tázaných otázek ve škálovém dotazníku.

Tabulka č. 6: Přehled výstupu všech otázek ze všech vzdělávacích oblastí

Vzdělávací oblasti	otázky	maximální počet bodů	získaný počet bodů	procenta
Dítě a jeho tělo	otázka č. 1	620	489	79
	otázka č. 2	620	570	91
	otázka č. 3	620	532	85
	otázka č. 4	620	518	83
	otázka č. 5	620	548	88
Dítě a jeho psychika	otázka č. 6	620	550	88
	otázka č. 7	620	504	81
	otázka č. 8	620	500	80
	otázka č. 9	620	522	84
	otázka č. 10	620	556	89
Dítě a ten druhý	otázka č. 11	620	508	81
	otázka č. 12	620	558	90
	otázka č. 13	620	506	81
	otázka č. 14	620	560	90
	otázka č. 15	620	545	87
Dítě a společnost	otázka č. 16	620	546	88
	otázka č. 17	620	555	90
	otázka č. 18	620	526	84
	otázka č. 19	620	525	84
	otázka č. 20	620	519	83

Z tabulky lze zhlédnout, v kterých úkonech si děti vedly velmi dobře. Jen pro zajímavost, děti zvládají úkon skákání po jedné noze, nemají problémy s navazováním nového přátelství, jsou schopny se dělit o své pomůcky. V poslední vzdělávací oblasti děti nemají problém respektovat rozdílné vlastnosti vrstevníků. Všechny zmíněné úkony obdržely procentuální hodnotu 90 a více.

Bohužel úkonů, ve kterých se dětem nedaří, je větší množství. Nejnižší procentuální hodnotu obdržela otázka č. 1: „Je schopen žák sladit pohyb s rytmem?“ ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho tělo“. Hodnota této otázky je 79%. Ostatní otázky mají hodnotu přes 80 %.

Při tvorbě programu „šamanského bubnování“ se budeme soustředit na otázky, které obdržely procentuální hodnotu nižší než 85 %, které jsou uvedeny níže:

Ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho tělo“:

Otázka č. 1: „Je schopen žák sladit pohyb s rytmem?“

Otázka č. 4: „Drží žák správně tužku?“

Ze vzdělávací oblasti „Dítě a psychika“:

Otázka č. 7: „Je schopen žák volně převyprávět příběh?“

Otázka č. 8: „Udrží žák požadovanou pozornost?“

Otázka č. 9: „Chápe žák prostorový pojem vpravo?“

Ze vzdělávací oblasti „Dítě a ten druhý“:

Otázka č. 11: „Respektuje žák pedagoga?“

Otázka č. 13: „Je žák schopen dělit se s dětmi o pomůcky?“

Ze vzdělávací oblasti „Dítě a společnost“:

Otázka č. 18: „Je žák schopen se přizpůsobit rozhodnutí většiny?“

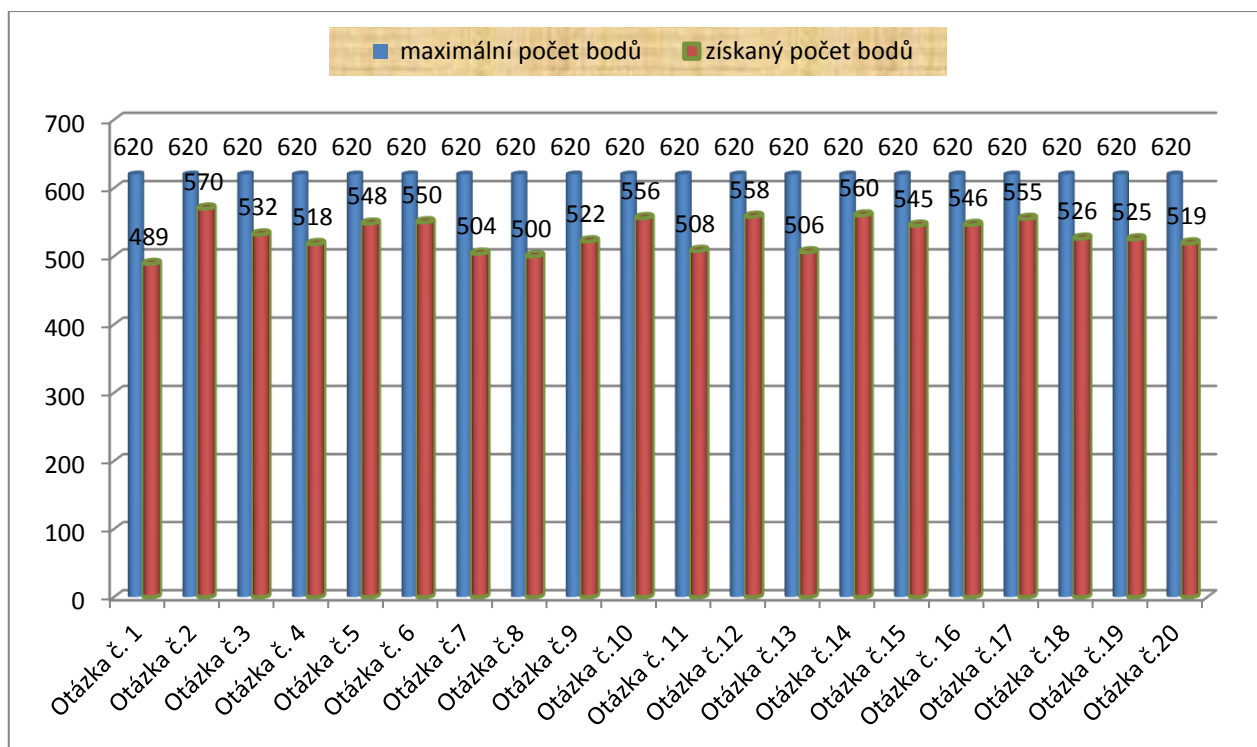
Otázka č. 19: „Zachází žák se svými, ale i s cizími věcmi šetrně?“

Otázka č. 20: „Dodržuje žák pravidla her – hraje fair?“

Ze získaných dat vyšlo, že se v další fázi výzkumu budu soustředit na 10 otázek ze škálového šetření, které nedosáhly procentuální hodnotu nad 85%.

K tabulce č. 6 bylo rovněž vypracováno grafické znázornění.

Graf č.6: Přehled výstupu všech otázek ze všech vzdělávacích oblastí

Ze sloupcového grafu k zjištění připravenosti dětí předškolního věku pro vstup do ZŠ lze usoudit, že nejvyšší možný počet bodů, které lze v otázce získat, je 620 bodů. Největší počet bodů obdržela otázka č. 2: „Umí žák skákat po jedné noze?“. Její počet bodů činí 570 bodů. O deset bodů méně má otázka č. 14: „Je žák schopen dělit se s dětmi o pomůcky?“ a o dva body méně má otázka č. 12: „Umí žák navázat nová přátelství se spolužáky?“. Hodnotu 556 bodů obdržela otázka č. 10: „Je žák schopen nachystat si své věci na lavici?“. Otázka č. 17: „Respektuje žák rozdílné vlastnosti a dovednosti či schopnosti svých vrstevníků?“ obdržela o jeden bod méně než otázka č. 10. Hodnotu 550 bodů získala otázka č. 6: „Má žák správnou výslovnost?“, o dva body méně obdržela otázka č. 5: „Sní žák svačinu u stolu?“, a to 548 bodů. 546 bodů získala otázka č. 16: „Zdraví žák známé a dospělé?“, o jeden bod méně získala otázka č. 15: „Bere žák ohledy na druhé?“. Bodovou hodnotou 532 vidíme u otázky č. 3: „Umí si žák zavázat tkaničku na obuvi?“.

Ze sloupcového grafu lze nadále zjistit, že otázky, které jsem zde nevyjmenovala, mají nižší bodovou hodnotu než 530 bodů, což znamená, že tyto otázky ve výzkumném šetření získaly nižší procentuální hodnotu než 85%. Jimi se budu zabývat podrobněji v další fázi výzkumného šetření. Jsou to následující otázky:

Ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho tělo“:

Otázka č. 1: „Je schopen žák sladit pohyb s rytmem?“, získala 489 bodů. Tato hodnota je nejnižší hodnotou, která byla získána ve výzkumném šetření.

Otázka č. 4: „Drží žák správně tužku?“, obdržela 518 bodů.

Ze vzdělávací oblasti „Dítě a psychika“:

Otázka č. 7: „Je schopen žák volně převyprávět příběh?“, má hodnotu 504 bodů.

Otázka č. 8: „Udrží žák požadovanou pozornost?“, získala 500 bodů. To je druhá nejnižší hodnota, která byla získána ve výzkumném šetření škálovým dotazníkem.

Otázka č.9: „Chápe žák prostorový pojem vpravo?“, má hodnotu 522 bodů.

Ze vzdělávací oblasti „Dítě a ten druhý“:

Otázky č. 11: „Respektuje žák pedagoga?“, obdržela 508 bodů.

Otázka č. 13: „Je žák schopen dělit se s dětmi o pomůcky?“, má hodnotu 506 bodů.

Ze vzdělávací oblasti „Dítě a společnost“:

Otázka č. 18: „Je žák schopen se přizpůsobit rozhodnutí většiny?“, má hodnotu 526 bodů.

Otázka č. 19: „Zachází žák se svými, ale i s cizími věcmi šetrně?“, získala 525 bodů.

Otázka č. 20: „Dodržuje žák pravidla her – hraje fair?“, obdržela 519 bodů.

Na závěr této kapitoly bych ještě krátce shrnula, že ve výzkumném šetření škálovým dotazníkem dopadal nejhůře koordinace těla, sladění pohybu s rytmem, také soustředěnost a pozornost, dále komunikace, respekt k druhé osobě a věcem, a v poslední řadě přizpůsobivost k druhému a většině kolektivu.

V další části výzkumného šetření se zaměřujeme prioritně na tyto schopnosti a dovednosti, jelikož vyšly ze škálového šetření nejhůře.

7.2.2 Sestavení programu „šamanské bubnování“

Pro vytvoření programu „šamanského bubnování“ byly brány v úvahu výsledky z šetření výzkumu škálového dotazníku, které bylo provedeno viz. kapitola 7.2.1. V této fázi jsem zjišťovala škálovým dotazníkem skutečnou připravenost dětí v první třídě ve školním roce 2010- 2011.

Program je sestaven k podpoře výstupů ve všech čtyřech vzdělávacích oblastech a prioritně se zaměřuje na podporu a dosažení očekávaného vzdělávacího cíle RVP PV u těch otázek, které ve výzkumném setření škálovým dotazníkem dopadly nejhůře a obdržely nižší procentuální hodnotu než 85%.

7.2.2.1 Představení programu „šamanské bubnování“

Program „šamanské bubnování“ má přispívat k rozvoji schopností a dovedností dětí předškolního věku, které jsou nezbytné pro vstup do ZŠ. Tento program je pouze teoreticky ukotven, proto bych ráda zjistila, do jaké míry lze program u dětí využít.

7.2.2.2 Naplňuje specifické cíle RVP PV:

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost

7.2.2.3 Metody, které jsou používány k dosažení cílů programu:

1. Prožitkové a kooperativní učení hrou
2. Spontánně sociální – princip přirozené nápodoby

Spontánní a řízená aktivita v průběhu lekce „šamanského bubnování“ jsou vyvážené. Střídají se sekce řízené aktivity, kdy děti plní úkol dle pokynů lektorky, a aktivity spontánní, při nichž děti samy navrhuji nebo ukazují aktivitu, kterou chtějí v rámci programu „šamanské bubnování“ provádět.

7.2.2.4 Klíčové kompetence

1. kompetence k učení – dítě soustředěně pozoruje, zkoumá, užívá jednoduchých pojmů,

2. kompetence k řešení problémů – dítě si všímá dění a problémů v okolí, rozlišuje, které jsou funkční a které nejsou funkční, dokáže mezi nimi volit,
3. kompetence komunikativní – samostatně vyjadřuje své myšlenky, a dokáže se vyjadřovat a sledovat své myšlenky,
4. kompetence sociální a personální - ve skupině se dítě dokáže prosadit, ale i podřídit, v běžných situacích uplatňuje základní společenské návyky a pravidla společenského styku, a je schopno respektovat druhé.

7.2.2.5 Očekávaný výstup

1. Dítě a jeho tělo – zlepšení koordinace, lokomoce, a dalších poloh, sladění pohybu s rytmem.
2. Dítě a jeho psychika – zlepšení poznávací schopnosti a funkce, představivosti a fantazie = vědomé využívání všech smyslů, pozorování, všímání si (nového, změněného), udržení pozornosti a soustředěnosti.
3. Dítě a psychika – zlepšení jazyku a řeči = sledování a vyprávění svých prožitků.
4. Dítě a ten druhý – dodržování dohodnutých pravidel, navazování nových kontaktů s dospělým, respektování dospělého a komunikace s ním vhodným způsobem, spolupráce s ostatními.

7.2.2.6 Prostory

Celý průběh kurzu „šamanského bubnování“ bude probíhat v dětské herně organizace „Rodinné centrum Kamarád – Nenuda o. s.“. Herna je prostorná, světlá místnost, kde se děti budou cítit jako v domácím prostředí. Na koberci uprostřed herny si děti vždy před začátkem hodiny vytvoří kruh a doprostřed připraví pomůcky do programu „šamanské bubnování“.

7.2.2.7 Pomůcky

Aby se mohl uskutečnit program „šamanské bubnování“, je žádoucí mít následující pomůcky:

1. Šamanské bubny
2. Palička na bubnování

3. Štěrkačící hudební vajíčka (nadále jen hudební vajíčka)
4. Šamanská chrastítka
5. Barely na sezení
6. Podložky pro bubny – pro bubnování na klíně.

7.2.2.8 Počet lekcí a délka jedné lekce

Celý program „šamanské bubnování“ bude trvat po dobu jednoho a půl měsíce, což činí celkem pět setkání dětí s lektorkou programu „šamanské bubnování“. Jedna lekce programu „šamanské bubnování“ bude mít délku trvání 60 minut. V průběhu lekce programu „šamanské bubnování“ se počítá s krátkými přestávkami, aby si děti mohly odpočinout, jít se napít nebo zajít na toaletu.

7.2.2.9 Počet účastníků

Aby mohlo být dosaženo vytčených cílů výzkumného šetření a aby se lektorka programu „šamanské bubnování“ mohla věnovat dětem individuálně, byl počet účastníků programu „šamanské bubnování“ stanoven na maximálně 10 dětí v předškolním věku.

7.2.2.10 Lektorka „šamanského bubnování“

Lektorka programu „šamanské bubnování“ má dlouholeté zkušenosti s hrou a výukou na šamanské bubny. Lektorka absolvovala několik seminářů a kurzů programu „šamanské bubnování“. V současné době se nadále vzdělává a studuje muzikoterapii a arteterapii. Dále pořádá pravidelné semináře a skupinovou terapii „šamanského bubnování“ jak pro děti, tak pro dospělé.

7.2.2.11 Fáze a aktivity programu „šamanské bubnování“

V následující kapitole jsou popisovány fáze a aktivity programu „šamanské bubnování“. Snažím se zde přiblížit všechny aktivity, které byly přizpůsobeny jak výstupům výzkumného šetření, rovněž i věku dětí. V průběhu jednotlivých lekcí programu „šamanské bubnování“ se budou popisované aktivity různě prostřídávat a kombinovat, dle potřeby a nálady dětí, takže každá lekce programu „šamanské bubnování“ bude mít individuální podobu a některé aktivity budou rozvíjet několik schopností a dovedností u dětí najednou.

1. Vzájemné pozdravení – děti postupně vcházejí do místnosti, kde probíhá program „šamanské bubnování“. Všichni se navzájem pozdraví při vstupu – specifický cíl „Dítě a ten druhý“.

2. Příprava pomůcek a pracovního prostředí – všechny děti se zúčastní na připravení prostoru pro lekci. Doprostřed místnosti se položí hedvábný šál, každé dítě si na pokyn lektorky vezme svůj barel na sezení a vytvoří pracovní kruh. Dalším krokem je připravení hudebních pomůcek. Lektorka podává dětem šamanské bubny, hůlkou na bubnování, hudební vajíčka a šamanská chrastítka, které děti pokládají opatrně doprostřed kruhu – specifické cíle „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

3. Přivítání a rozbubnování – děti a lektorka programu „šamanského bubnování“ se posadí do kruhu a ještě jednou se navzájem všichni účastníci přivítají. Děti dostávají pokyn vybrat si buben, který se jim líbí, nebo je „osloví“. Lektorka vysvětlí a předvede dětem správný posed se správným držením těla a správné držení bubnů. Děti jsou v průběhu lekce průběžně opravovány. Následuje svévolné vybubnování. V této fázi vyjadřují děti bubnováním své emoce, svou náladu. Bubnování je neřízené, hlučné, bez rytmu. Děti si bubnují spontánně – specifické cíle „Dítě a jeho tělo“, „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

4. Komunikační schopnosti – lektor se každého dítěte táže, jaký měl den, nebo co zažil hezkého, či co se mu v poslední době nepodařilo nebo nelíbilo. Každé dítě dostává v této části prostor se vyjádřit své zážitky a tím se učí volně vyprávět krátký příběh. V případě nejistoty a strachu z vyprávění lektorka motivuje a povzbuzuje dítě k mluvení souvislého textu. V průběhu lekce jsou vedeny společné diskuse a rozhovory o zajímavých tématech. V případě, že má slovo jedno dítě, ostatní děti se učí naslouchat a respektovat druhého – specifické cíle „Dítě a jeho tělo“, „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

5. Rytmičké bubnování – v případě, že děti při vyprávění uložily bubny na své místo, opět jsou vybídnuty, aby si vybraly jeden buben. Lektorka vysvětlí, předvede dětem správný

posed se správným držením těla a správné držení bubnů. Pokud děti mají špatné držení těla či bubnu, jsou lektorkou v průběhu lekce průběžně opravovány. Lektorka zahájí rytmické bubnování se střídáním pravé a levé ruky, ale dynamicky stejně. Zapojuje se pravá a levá hemisféra. Děti opakují po lektorce a pomalu se dostávají do rytmu – musí naslouchat ostatním. Následuje těžší fáze tří - rytmického bubnování. Zde se střídá pravá a levá ruka ve třech rytmech a v každém třetím rytmu se střídavě zdůrazňuje pravá a levá ruka. Pro děti je tato aktivita velmi náročná, jelikož se musí hodně soustředit na výměnu rukou a zdůraznění třetího taktu a poslouchání rytmu ostatních. Na závěr této aktivity si děti zdokonalují hmatového vnímání, kdy děti hladí nebo podle lektorky oprašují bubny. Bubny jsou vyrobeny z dančí kůže a každý kousek povrchu má jiný povrch - specifické cíle „Dítě a jeho tělo“, „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

6. Bubnování motýlka a koníka - děti zde provádějí bubnování motýlka, kdy se učí používat střídavě palec a malíček. Při této činnosti si hezky uvolňují ruce v zápěstí. Nejdříve se nacvičuje jen jedna ruka, a to s malíčkem, posléze stejná ruka palcem. Vymění se ruce a opakuje se stejný postup s druhou rukou. Po zvládnutí činnosti se zapojují obě ruce. Následuje bubnování jako koník. Děti se snaží běhat všemi prsty ruky střídavě po celé ploše, uprostřed, či po kraji bubnu. Pro děti je tato fáze velmi náročná, jelikož se musí hodně soustředit na výměnu prstů - malíčku a palce, a na střídavý pohyb všech prstů, dále poslouchat rytmus ostatních – specifické cíle „Dítě a jeho tělo“, „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

6. Přestávka – děti položí bubny a jdou se napít a krátce proběhnout po prostoru. Vyprávějí si mezi sebou a navazují nové sociální kontakty – specifické cíle „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

7. Štěrkaní hudebními vajíčky – v této fázi si děti vybírají ze země štěrchající hudební vajíčka (nadále jen hudební vajíčka). Do pravé ruky dostávají všechny děti zlaté vajíčko, do levé jakoukoli jinou barvu, která je osloví a líbí se jim. Lektorka má taktéž vajíčka, ukazuje dětem správný posed, a držení vajíčka v ruce. Nejdříve děti uvolňují jednu ruku od lokte, poté jen zápěstí – následuje druhá ruka. Po této fázi děti uvolňují obě ruce a dostávají pokyny: „Chrastí zlaté vajíčko - pravá ruka“, nebo naopak barevné vajíčko - levá ruka.

Po určité době dostávají jen pokyny „pravá (levá) ruka“ - specifické cíle „Dítě a jeho tělo“, „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

8. Bubnování s hůlkou na bubnování – děti si opět vyberou buben a hůlku. Lektorka vysvětlí a předvede dětem správný posed se správným držením těla a správné držení bubnů a paličky na bubnování. Pokud děti mají špatné držení těla nebo bubnu, jsou lektorkou v průběhu lekce průběžně opravovány. Nejdříve děti bubnují v poloze vsedě, buben je položen na kolenu jedné nohy a pak na druhé noze. Děti napodobují zvířátka jako je medvěd, liška, zajíc. Děti si osvojují ovládnutí síly v ruce. V poslední fázi této části je „obubnování“ sám sebou nebo navzájem. Děti buď sami sebe nebo navzájem jeden druhého „obubnovávají“, tedy svá těla a přijímají přes blánu rezonanční vibrace, které jim napomáhají odstraňovat bloky v jejich těle – specifické cíle „Dítě a jeho tělo“, „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

9. Bubnování s hůlkou na bubnování při chůzi – Děti se postaví do kruhu, lektorka opraví postoj, držení děla a bubnu. Nejdříve bubnují děti na místě, aby se sjednotil rytmus. Následuje chůze dokola v rytmu bubnování. Lektorka koriguje rytmus a tempo chůze. Děti dostávají od lektorky pokyny vpravo, vlevo, změna směru - specifické cíle „Dítě a jeho tělo“, „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

11. Bubnování hudebními vajíčky na šamanský buben - Děti mají mezi nohama buben a do pravé ruky dostávají všechny děti zlaté vajíčko, do levé jakoukoli jinou barvu, která je osloví a líbí se jim. Lektorka má taktéž vajíčka, ukazuje dětem správný posed, a držení vajíčka v ruce. Děti střídají při bubnování hudebními vajíčky na buben pravou a levou ruku, avšak bubnují i oběma současně - specifické cíle „Dítě a jeho tělo“, „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

12. Volný výběr – v této fázi si děti mohou vybrat jakýkoli nástroj nebo činnost, kterou by rády dělaly. Lektorka udá rytmus a dítě se dle vlastního zájmu zapojuje. V této fázi dostává každé dítě možnost prostoru dělat vůdce. Ukáže něco, co chce, aby ostatní děti opakovaly

podle něj. Lektorka se zapojuje taktéž – specifické cíle „Dítě a jeho tělo“, „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

13. Závěr – V závěrečné fázi se lektorka všech zúčastněných jednotlivě dotazuje, jak se jim hodina líbila, a co by chtěly příště nejrady v hodině dělat. Taktéž se dotazuje dětí, jestli příště přijdou a proč. Následuje úklid prostoru a rozloučení – specifické cíle „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a ten druhý“, „Dítě a společnost“.

Ještě jednou zdůrazňuji, že průběh lekce, její fáze a činnosti programu „šamanské bubnování“ budou dle potřeby dětí a situace různě střídány a využity.

7.3 Třetí fáze výzkumu - Aplikování programu „šamanské bubnování“

Aplikování programu „šamanské bubnování“ je předposlední fází výzkumného šetření a očekávají se z ní výstupy, které by měly ukázat, zda celý program „šamanské bubnování“ přispívá k rozvoji schopností a dovedností dětí předškolního věku pro vstup do ZŠ. Jedním z prvních kroků umožňujících aplikování programu bylo provedení velké propagační kampaně k programu „šamanské bubnování“. Organizace vytiskla a distribuovala informační letáky na program „šamanské bubnování“ do všech MŠ ve Zlíně, umístila leták na své webové stránky a na facebooku organizace. Dále byl leták umístěn na dalších webových serverech, například www.zkola.cz, www.rodinavezline.cz, www.mestozlin.com.

P6 – leták k programu „šamanské bubnování“.

Druhým krokem byl pořízení hudebních pomůcek pro realizaci programu „šamanské bubnování“. Organizace napsala projekt a program „šamanské bubnování“ a získala finanční prostředky k nákupu hudebních pomůcek z Nadace Děti - Kultura – Sport.

7.3.1 Konání programu „šamanské bubnování“

Program „šamanské bubnování“ byl zahájen v měsíci únoru. Jednotlivé lekce se konaly pravidelně každé pondělí v 16,30 hodin v prostorech neziskové organizace „Rodinné centrum Kamarád – Nenuda o.s.“. Jedna lekce programu „šamanské bubnování“ trvala 60 minut. V průběhu lekce byly do programu zařazeny přestávky dle potřeby dětí.

Nejdříve byli rodiče obeznámeni s výzkumným šetřením v rámci programu „šamanské bubnování“ a dále byli ujištěni, že záznam bude využit pouze pro diplomovou práci a nebude porušen zákon č. 101/2000 Sb. O ochraně osobních údajů. Všechny lekce programu „šamanské bubnování“ byly zaznamenány na kameru se souhlasem rodičů dětí předškolního věku, které byly nahlášeny do programu „šamanské bubnování“.

7.3.2 Počet účastníků

Do programu „šamanské bubnování“ bylo rodiči přihlášeno celkem pět dětí, které kurz navštěvovaly. Při každotýdenní docházce dětí do programu „šamanské bubnování“ se objevil problém. Děti postupně onemocněly neštovicemi a lekce programu se dvakrát neuskutečnily a jsem měla dojem, že práci nestihnou. Nemocnost dětí se nedá nijak ovlivnit. Jelikož v rámci programu „šamanské bubnování“ vznikly jisté náklady na pronájem prostoru, kde se program „šamanské bubnování“ konal, a náklady na odbornou lektorku. Byly vyčísleny náklady na jednoho účastníka na jednu hodinu programu „šamanského bubnování“ ve výši 100,- Kč. V ceně bylo zahrnuto půjčení hudebních pomůcek.

7.3.3 Prostory konání programu „šamanské bubnování“

Program „šamanské bubnování“ probíhal v herně organizace. Herna je světlá místnost zařízena dětským nábytkem, dětským stolečkem a stoličkami, tabulí na malování a velkým množstvím hraček. Herna je vymalována světle oranžovou barvou, která působí velmi pozitivně, a na zdi jsou namalovány kresby s dětskými motivy. Jelikož herna působí útulně a je domácky zařízena, velmi se podobá domácím prostředí, děti se zde cítily velmi dobře a neměly problémy adaptací.

7.3.4 Průběh lekce programu „šamanské bubnování“

Program „šamanské bubnování“ a jeho průběh se velmi často řídil naladěním dětí a jejich potřebami, z čehož vyplývá, že každá lekce programu „šamanského bubnování“ byla jiná, jedinečná a neopakovatelná. Vzhledem k tomu, že návštěvnost programu „šamanské bubnování“ není vysoká, mohla si lektorka dovolit individuální přístup a možností jednotlivých dětí. Obecným průběhem jedné hodiny programu „šamanského bubnování“ bych ráda nastínila průběh celého programu „šamanské bubnování“.

Obecný průběh lekce programu „šamanské bubnování“ se vyvíjí následovně: děti předškolního věku jsou přivedeny rodiči do hodiny programu „šamanské bubnování“ přibližně deset minut před zahájením celé hodiny. Děti s rodiči se jdou připravit do šatny, kde

se přezují a odloží nebo převlečou oblečení tak, aby se při hodině programu „šamanské bubnování“ cítily pohodlně a příjemně. Několikrát se stalo, že někdo přišel později, což částečně narušovalo již rozběhlou hodinu programu a dítě mělo problémy se zapojením do hodiny.

Nejdříve děti s lektorkou programu „šamanské bubnování“ vytvořily ze sedacích barelů pracovní kruh, poté nanosily a položily do středu pracovního kruhu pomůcky potřebné k hodině bubnování. Všechny se usadily do pracovního kruhu a navzájem se pozdravily a sdělily své prožitky z předchozího týdne. Lektorka se postupně každého dítěte dotazovala různými otázkami, každé dítě tedy dostalo slovo a prostor se vyjádřit k dané otázce nebo tématu rozhovoru.

Jelikož se lektorka snažila hodinu vést dle potřeby a naladění dětí, aby si děti odnesly z hodiny co nejvíce poznatků a dovedností. Každá hodina začínala trošku jinak a zahájení bylo různorodé. Některé hodiny programu „šamanské bubnování“ mají zahajovat děti bubnováním na buben na klíně rukama, jiné hodiny byly zahájeny šterchání hudebními vajíčky, někdy děti bubnovaly hudebními vajíčky na buben, nebo dělaly vláček, či slona a taktéž tzv. opražovaly buben – hlazení bubnu po směru od sebe či k sobě.

V průběhu hodiny programu „šamanské bubnování“ se lektorka soustředila na rozvoj dovedností u dětí, např. uvolnění ruky od ramene až po zápěstí, prostorovou orientaci – nahoře - dole, od sebe - k sobě, poznání pravé a levé ruky. Děti byly v průběhu hodiny celého programu lektorkou upozorňovány a opravovány, pokud měly špatné držení těla, špatný posed, který zabraňuje pohodlnému hraní. Jakmile lektorka zpozorovala u dětí nezájem a nesoustředěnost, reagovala rychlou změnou aktivity pro opětovné zaujetí dětí. Taktéž lektorka během hodiny děti často chválila a povzbuzovala. Podle vývoje celé hodiny programu „šamanského bubnování“ si děti postupně vybíraly a měnily pomůcky a zde se lektorka snažila děti vést k opatrnému zacházení s věcmi. V případě, že některé z dětí s pomůckami nezacházelo správně, bylo na tento nedostatek lektorkou upozorněno. Lektorka se dítěti snažila objasnit a taktéž názorně předvést správné zacházení s pomůckami, a rovněž vysvětlovala důvody pro jemné zacházení s pomůckami – s citem a hezky. Přibližně v půli hodiny programu „šamanské bubnování“, asi po 30 minutách, se děti začaly méně soustředit a dostaly krátkou přestávku. Některé děti se šly napít nebo si chvíli hrály s hračkami z herny, ale velmi často se stávalo, že si děti vzaly buben a pokoušely se samy hrát a z bubnu vyloudit nové zvuky.

Hned, jakmile lektorka viděla, že si děti alespoň trochu odpočinuly, zavolala je zpět do pracovního kruhu a pokračovala s dětmi v hodině programu „šamanské bubnování“.

V druhé polovině hodiny lektorka znovu velmi usilovala o přizpůsobení zbytku hodiny dětem tak, aby byly aktivity pro děti zábavné a rovněž děti co nejvíce obohatily.

Děti byly vyzvány k výběru hudební pomůcky a většinou bubnovaly ve stoje na místě s paličkou na bubnování na buben. Buben držely před svým tělem ve výšce pupku a pomalinku postupovaly podél celého těla a sami sebe obubnovávaly. Děti si počínaly dle pokynů lektorky a pomalinku se obubnovávaly podél kanálu páteře a následně se shýbaly až k zemi, nejdříve k jedné noze a posléze i k druhé. Jakmile děti samy sebe obubnovaly, následovala chůze s bubnem a paličkou na bubnování do kruhu. Lektorka dětem ukázala správné držení těla a děti i opravila. Při této aktivitě děti musely spojit pohyb s rytmem a nejen to, musely ještě do rytmu bubnovat. Byla to pro ně velmi náročná aktivita.

V průběhu lekce děti dostávaly od lektorky prostor, aby se mohly samy stát vůdci skupiny a vést krátkou část lekce „šamanské bubnování“, tzn. že dítě začalo bubnovat svým stylem či rytmem, nebo pokud chtělo, hrkat s vajíčky, či bubnovat s vajíčky na buben. Ostatní účastníci opakovali po dítěti, které dostalo prostor k vedení, jeho činnost. Všechny děti se vystřídalily ve funkci vedoucího.

Jakmile se lekce blížila ke konci, povolila lektorka dětem volné bubnování. Děti mohly bubnovat podle své nálady a svých pocitů, tak jak to cítily a jak si přály. Dostávaly další příležitost, kde si mohly, tzv. samy sobě, pomoci a zbavit se tělesných bloků, které dnešní doba přináší všem lidem.

Rovněž se stalo, že dítě nemělo vždy náladu hrát na hudební nástroj, tedy na buben, avšak poslouchalo hudbu ostatních dětí, a i poslech hudby mělo na dítě velký vliv.

Na závěr lekce se lektorka snažila o společné zhodnocení celého průběhu lekce. Dotazovala se dětí, jak se jim konkrétní lekce programu „šamanské bubnování“ líbila, co se jim líbilo nejvíce a co nejméně. Děti se k dotazům vyjadřovaly spontánně. Většinou v jejich oblíbených převládalo bubnování vsedě, nebo s paličkou na bubnování. Po zhodnocení následovalo rozloučení.

7.4 Čtvrtá fáze výzkumu - Evaluace programu „šamanské bubnování“

K fixaci kvalitativních dat této fáze výzkumného šetření jsem použila videozáznam. Dalším krokem tohoto výzkumného šetření byla systematizace dat pro zpracování kvalitativ-

ního výzkumu analýzou pozorování. Nejdříve jsme pozorování přepsala do pozorovacích archů Příloha č.7.

P7 – Pozorovací arch programu „šamanské bubnování“ první hodiny.

Program „šamanské bubnování“ se uskutečnil v prostorách organizace „Rodinné centrum Kamarád – Nenuda o. s.“ ve městě Zlín. Místnost má rozměry 5x8 metrů a slouží jako herna pro rodiče s dětmi. Místnost je vymalována světle oranžovou barvou, která působí velmi pozitivně, a na zdi jsou namalovány kresby s dětskými motivy. V čelní stěně místnosti jsou umístěna čtyři velká okna, takže v herně je dostatek přirozeného světla. Pod okny se nachází sedačka se stolem a dvěma křesly, tabule na malování, trampolína a velký plyšový medvěd Panda. Hned u vstupu herny, po pravé straně, je malý kout jako šatna na odkládání oděvů. Levou stranu lemují skříně a police na hračky a hry. Uprostřed herny je umístěn koberec s velkou plochou na hraní pro děti. Na jmenované ploše se realizovaly lekce programu „šamanské bubnování“.

Lekce programu „šamanské bubnování“ byly zahájeny v měsíci únoru, každé pondělí od 16,30 do 17,30 hodin. Účast na hodinách „šamanské bubnování,“ se pohybovala v rozmezí 2 – 5 dětí, z nichž byli čtyři chlapci a jedna dívka. Všechny děti byly v předškolním věku a měly by nastoupit po letních prázdninách do ZŠ.

Kvůli složitosti výzkumu, časovému omezení a v poslední řadě nesourodému, nezaotvřenému průběhu všech lekcí programu „šamanského bubnování“ byla data zpracována analýzou pozorování v tabulkách. V případě výzkumu máme čtyři kategorie, které jsem si určila již na počátku výzkumného šetření ze RPV PV a jeho vzdělávacích oblastí. V každé kategorii si všímám určitých úkonů, které vyšly neúspěšně v druhé fázi výzkumného šetření, a jsou podrobně popsány v kapitole 7.2.. V rámci analýzy jsou označeny jako podkategorie. K podkategoriím jsou uvedeny úkony, které děti prováděli v lekcích programu „šamanské bubnování“. Úkony jsem nadále rozdělila na silné stránky, tedy činnosti, které děti zvládají v rámci jednoho úkonu a na slabé stránky úkonů, což jsou činnosti, které dětem dělají problémy.

1. Kategorie „Dítě a jeho tělo“

Analýza pozorování v tabulce kategorie „ Dítě a jeho tělo“ s podkategorií „ Sladění rytmu s pohybem“

Tabulka č. 7: Analýza pozorování kategorie „Dítě a jeho tělo“ s podkategorií „ Sladění rytmu s pohybem“

Kategorie	Dítě a jeho tělo	
Podkategorie	Sladění rytmu s pohybem	
Úkony, které vedou ke sladění rytmu a pohybu	Silné stránky úkonů (děti zvládají)	Slabé stránky úkonů (děti nezvládají)
1. štěrchání hudebními vajíčky oběma rukama současně	přizpůsobení rychlosti pohybu rukou danému rytmu	správně držení štěrchání hudební vajíčka po celou dobu
	vnímání a poslouchání hudby	
	pohybování rukama v loktu při hraní na hudební nástroj	
	pohybování rukama v zápěstí při hraní na hudební nástroj	
2. štěrchání hudebními vajíčky oběma rukama, kdy se ruce střídají	přizpůsobení rychlosti pohybu rukou danému rytmu	správně držení štěrchání hudební vajíčka po celou dobu
	vnímání a poslouchání hudby	
	pohybování rukama v loktu při hraní na hudební nástroj	
	pohybování rukama v zápěstí při hraní na hudební nástroj	
	sledování, střídání pravé a levé ruku	
3. obubnování	hraní na hudební nástroj držení v rukou	vyvinutí dostatečné síly pro držení hudebního nástroje
	vnímání a poslouchání hudby	

	přizpůsobení rychlosti pohybu ruky danému rytmu	
	pohybování rukama v zápěstí při hraní na hudební nástroj	
	sladění pohybu s hudebním nástrojem	
4. bubnování v sedu jednou ale i oběma rukama	hraní na hudební nástroj držení oběma kolena nohou	vyvinutí dostatečné šikovnosti a síly pro držení hudebního nástroje
	vnímání a poslouchání hudby	
	přizpůsobení rychlosti pohybu rukou danému rytmu	
	pohybování pravé ruky(ruky, která drží paličku na bubnování) v zápěstí při hraní na hudební nástroj	
5. bubnování s chůzí	hraní na hudební nástroj držení v rukou	vyvinutí dostatečné a síly pro držení hudebního nástroje
	naučení se manipulovat s hudebním nástrojem	
	vnímání a poslouchání hudby	
	přizpůsobení rychlosti pohybu rukou a nohama danému rytmu	
	pohybování pravé ruky(ruky, která drží paličku na bubnování) v zápěstí při hraní na hudební nástroj	

Z tabulky analýzy pozorování lze vyčíst, že v kategorii „ Dítě a jeho tělo“ s podkategorií „ Sladění rytmu s pohybem“ program „šamanské bubnování“ přispívá k rozvoji koordinace pohybů těla. Zdokonalování činnosti v oblasti hrubé a jemné motoriky a koordinace sluchu, zraku a ruky dětí předškolního věku. Nadále se může z tabulky usoudit, že dětem dělá problém úchop a udržení hudebních nástrojů a to z důvodu nedostatečného vyvinutí jemné motoriky a fyzické tělesné zdatnosti.

Analýza pozorování v tabulce kategorie „ Dítě a jeho tělo “ s podkategorií „Správné držení tužky“:

Tabulka č. 8: Analýza pozorování kategorie „Dítě a jeho tělo “ s podkategorií „Správné držení tužky“

Kategorie	Dítě a jeho tělo	
Podkategorie	Správné držení tužky	
Úkony, které vedou ke správnému držení tužky	Silné stránky úkonů (děti zvládají)	Slabé stránky úkonů (děti nezvládají)
1. štěrchání hudebními vajíčky oběma rukama současně	naučení správného uchopení a držení hudebního nástroje	držení správně po celou dobu štěrchání hudebního vajíčka
	pohybování rukama v loktu při hraní na hudební nástroj	
	pohybování rukama v zápěstí při hraní na hudební nástroj	
2. štěrchání hudebními vajíčky oběma rukama, kdy se ruce střídají	naučení správného uchopení a držení hudebního nástroje do ruky	držení správně po celou dobu štěrchání hudebního vajíčka
	pohybování rukama v loktu při hraní na hudební nástroj	
	pohybování rukama v zápěstí při hraní na hudební nástroj	
3. obubnování	naučení správného uchopení a držení hudebního nástroje v rukou	vyvinutí dostatečné síly pro držení hudebního nástroje
	pohybování rukama v zápěstí při hraní na hudební nástroj	
4. bubnování v sedu jednou ale i oběma rukama – různými styly úderů	naučení správného uchopení a držení hudebního nástroje	vyvinutí dostatečné šikovnosti a síly pro držení hudebního nástroje
	pohybování rukama střídavě i současně v zápěstí při hraní na hudební nástroj	
5. bubnování s chůzí	naučení správného uchopení a držení hudebního nástroje	vyvinutí dostatečné síly pro držení hudebního nástroje

	naučení se manipulovat s hudebním nástrojem	
	pohybování pravé ruky (ruky, která drží paličku na bubnování) v zápěstí při hraní na hudební nástroj	
6. oprašování bubnů	zdokonalování hmatového vnímání	vyvinutí dostatečné šikovnosti a síly pro držení hudebního nástroje

Z tabulky č. 8 můžeme usoudit, že program „šamanské bubnování“ v kategorii „Dítě a jeho psychika“ s podkategorií „Správné držení tužky“ přispívá hlavně k rozvoji jemné motoriky naučením správného zacházení s hudebními pomůckami. Nadále k uvolnění celé ruky a to především v zápěstí. Uvolnění celé ruky je základní podmínkou ke správnému držení tužky. Nedá se zde jednoznačně říci, zda přispívá ke správnému držení tužky, jelikož děti se zdokonalovaly v úchopu, držení a manipulaci s hudebními, avšak ne v držení, psaní nebo malování tužkou. I v této kategorii, měly děti problémy se správným udržením hudebních nástrojů a to z důvodu nedostatečné fyzické tělesné zdatnosti.

2. Kategorie „ Dítě a jeho psychika“

Analýza pozorování v tabulce kategorie „Dítě a jeho psychika“ s podkategorií „Volné převyprávění příběhu“:

Tabulka č. 9: Analýza pozorování kategorie „ Dítě a jeho psychika “ s podkategorií „Volné převyprávění příběhu“

Kategorie	Dítě a jeho psychika	
Podkategorie	Volné převyprávění příběhu	
Úkony, které vedou k převyprávění krátkého příběhu	Silné stránky úkonů (děti zvládají)	Slabé stránky úkonů (děti nezvládají)
1. kladení a zodpovídání otázek	naslouchání a porozumění otázky	špatná výslovnost
	odpovídání na kladenou otázku	hovoří ve špatně formulovaných větách
	osvojení si nových pojmů	
	vyprávění zážitků a pocitů	
2. skupinová diskuse	naslouchání a porozumění daného tématu	vyslovování pojmů
	vyjadřování svých názorů a myšlenky	skládání vět
	osvojení si nových pojmů	
	vyprávění zážitků a pocitů	

Z analýzy pozorování v kategorii „Dítě a jeho psychika“ s podkategorií „ Volné převyprávění příběhu, lze vyčíst, že program „šamanské bubnování“ přispívá dětem k rozvoji řečových schopností a jazykových dovedností. Děti se při úkonech v této kategorii zdokonalily v jazykových schopnostech a jazykových dovednostech receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) a rovněž i v produktivních (vyjadřování, vytváření pojmů). Děti měly

problém se správnou výslovností a vyjadřováním v delších větách. Velmi často odpovídaly jen jedním slovem.

Analýza pozorování v tabulce kategorie „Dítě a jeho psychika“ s podkategorií „Udržení požadované pozornosti“:

Tabulka č. 10: Analýza pozorování kategorie „Dítě a jeho psychika“ s podkategorií „Udržení požadované pozornosti“

Kategorie	Dítě a jeho psychika	
Podkategorie	Udržení požadované pozornosti	
Úkony, které vedou k udržení požadované pozornosti	Silné stránky úkonů (děti zvládají)	Slabé stránky úkonů (děti nezvládají)
1. štěrchání hudebními vajíčky	pozorování a opakování činnosti	držení správně po celou dobu štěrchání hudebního vajíčka
	vnímání a poslouchání hudby a rytmu	
	koncentrování pozornosti	
	sladění zrakových, sluchových a hmatových smyslů	
	sledování, střídání pravou a levou ruku	
2. bubnování a obubnování	pozorování a opakování činnosti	vyvinutí dostatečné šikovnosti a síly pro držení hudebního nástroje
	vnímání a poslouchání hudby a rytmu	
	koncentrování pozornosti	
	sledování, střídání pravé a levé ruky	
	přizpůsobení rychlosti pohybu ruky danému rytmu	
	sladění zrakových, sluchových a hmatových smyslů	

5. bubnování s chůzí	pozorování a opakování činnosti	vyvinutí dostatečné šikovnosti a síly pro držení hudebního nástroje
	vnímání a poslouchání hudby a rytmu	
	koncentrování pozornosti	
	sledování, střídání pravé a levé ruky	
	přizpůsobení rychlosti pohybu ruky a nohou danému rytmu	
	sladění zrakových, sluchových a hmatových smyslů	
6. kladení, zodpovídání otázek a skupinová diskuse	naslouchání a porozumění otázky	vyrušování pokud se dítě nevyjadřovalo
	odpovídání na kladenou otázku	
	naslouchání a respektování pokud vypráví někdo jiný	
	vyprávění zážitků a pocitů	

Z tabulky č.10 s analýzou pozorování kategorie „ Dítě a jeho psychika“ s podskupinou „Udržení požadované pozornosti“ , vyplývá, že program „šamanské bubnování“ přispívá k rozvoji udržení pozornosti ve všech úkonech. Aktivity vedou nenásilnou formou děti k udržení pozornosti, s tím, že sledují a opakuji dané úkony. Při hraní na hudební nástroj musí vnímat a poslouchat hudbu, aby byly schopné udržet rytmus a nadále sladit pohyb s rytmem, rovněž i koordinace zrakového, sluchového a hmatového smyslu vede k rozvoji pozornosti. Taktéž při úkonech rozvíjejících řečové schopnosti a jazykové dovednosti se musí děti soustředit, aby byly schopny pochopit kladenou otázku a následně na ni odpovědět. U dětí se vykazuje jako problém udržet soustředěnost při úkonu kladení a zodpovídání otázek v průběhu skupinové diskuse, v případě, že se dítě samo nevyjadřuje.

Analýza pozorování v tabulce kategorie „Dítě a jeho psychika“ s podkategorií „Chápání prostorových pojmů“:

Tabulka č. 11: Analýza pozorování kategorie „Dítě a jeho psychika“ s podkategorií „Chápání prostorových pojmů“

Kategorie	Dítě a jeho psychika	
Podkategorie	Chápání prostorových pojmů	
Úkony, které vedou ke chápání prostorových pojmů	Silné stránky úkonů (děti zvládají)	Slabé stránky úkonů (děti nezvládají)
1. štěrchání hudebními vajíčky oběma rukama, kdy se ruce střídají	sledování, střídání pravé a levé ruky	
2. bubnování v sedu jednou ale i oběma rukama a hudebními vajíčky	střídání úderů v rytmu pravá a levá ruka	vyvinutí dostatečné šikvosti a síly pro držení hudebního nástroje
	umísťování úderů na bubnu, dole k sobě od sebe, uprostřed	
3. bubnování s chůzí	přizpůsobení rychlosti pohybu rukou a nohou danému rytmu a danému směru chůze	vyvinutí dostatečné šikvosti a síly pro držení hudebního nástroje
4. oprašování bubnů	sledování a hlazení bubnů po daném směru k sobě, od sebe, vpravo, vlevo	vyvinutí dostatečné šikvosti a síly pro držení hudebního nástroje

Z tabulky č. 11 analýzy pozorování vyplývá, že program „šamanské bubnování“ dětem přispěl k rozvoji chápání prostorových pojmů. Děti zvládaly štěrchání hudebními vajíčky, na povel pravá, levá ruka, taktéž při bubnování se ruce střídaly a v poslední řadě při bubnování s chůzí, se děti orientovaly prostorově. Při úkonu oprašování bubnů děti nacvičovaly prostorové vjemy od sebe, k sobě. I zde dělalo dětem problém správné udržení hudebního nástroje, které nesouvisí s rozvojem prostorové orientace.

3. Kategorie „Dítě a ten druhý“

Analýza pozorování v tabulce kategorie „Dítě a ten druhý“ s podkategorií „Respektování pedagoga“:

Tabulka č. 12: Analýza pozorování kategorie „Dítě a ten druhý“ s podkategorií „Respektování pedagoga“

Kategorie	Dítě a ten druhý	
Podkategorie	Respektování pedagoga	
Úkony, které vedou k respektování pedagoga	Silné stránky úkonů (dítě zvládají)	Slabé stránky úkonů (dítě nezvládají)
1. štěrchání hudebními vajíčky oběma rukama současně, střídavě	porozumění, napodobování a respektování lektorky	nerespektování lektorky při špatné náladě
2. bubnování v sedu a s chůzí	porozumění, napodobování a respektování lektorky	nerespektování lektorky při špatné náladě
		naučené špatné normy chování z rodinného prostředí
3. obubnování	porozumění, napodobování a respektování lektorky	nerespektování lektorky při špatné náladě
		naučené špatné normy chování z rodinného prostředí
4. oprašování bubnů	porozumění, napodobování a respektování lektorky	nerespektování lektorky při špatné náladě
		naučené špatné normy chování z rodinného prostředí
5. kladení a zodpovídání otázek, skupinová diskuse	porozumění, napodobování a respektování lektorky	nerespektování lektorky při špatné náladě
		naučené špatné normy chování z rodinného prostředí

Z tabulky vyplývá, že program „šamanské bubnování“ se snažil přispět k vytváření a posilování prosociálních postojů jako je tolerance a respekt, nicméně zde hraje velkou roli rozpoložení nálady dítěte a normy chování převzaté a naučené z rodinného prostředí.

Analýza pozorování v tabulce kategorie „Dítě a ten druhý“ s podkategorií „Schopnost dělit se s dětmi o pomůcky“:

Tabulka č. 13: Analýza pozorování kategorie „Dítě a ten druhý“ s podkategorií „Schopnost dělit se s dětmi o pomůcky“

Kategorie	Dítě a ten druhý	
Podkategorie	Schopnost dělit se s dětmi o pomůcky	
Úkony, které vedou ke schopnosti dělení se s dětmi o pomůcky	Silné stránky úkonů (děti zvládají)	Slabé stránky úkonů (děti nezvládají)
1. štěrchání hudebními vajíčky oběma rukama současně, střídavě	vybírání a vzájemné půjčení hudebních pomůcek	
	vyměňování hudebních pomůcek navzájem	
	vyjadřování svých potřeb s ohledem na druhé	
2. bubnování v sedu a s chůzí	vybírání a vzájemné půjčení hudebních pomůcek	
	vyměňování hudebních pomůcek navzájem	
	vyjadřování svých potřeb s ohledem na druhé	
3. obubnování	vybírání a vzájemné půjčení hudebních pomůcek	
	vyměňování hudebních pomůcek navzájem	
	vyjadřování svých potřeb s ohledem na druhé	
4. oprašování bubnů	vybírání a vzájemné půjčení hudebních pomůcek	

	vyměňování hudebních pomůcek navzájem	
	vyjadřování svých potřeb s ohledem na druhé	

Z tabulky vyplývá, že program „šamanské bubnování“ přispívá k uplatňování individuální potřeby a přání dítěte, avšak s ohledem na druhé. Program rovněž posiluje vytváření prosociálních postojů, přijímat a uzavírat kompromisy a ke spolupráci s ostatními. Nadále z tabulky vyplývá, že děti v této podkategorii neměly žádné problémy.

4. Kategorie „Dítě a společnost“

Analýza pozorování v tabulce kategorie „ Dítě a společnost “ s podkategorií „Schopnost přizpůsobit se rozhodnutí většiny“:

Tabulka č. 14: Analýza pozorování kategorie „ Dítě a společnost“ s podkategorií „Schopnost přizpůsobit se rozhodnutí většiny“

Kategorie	Dítě a společnost	
Podkategorie	Schopnost přizpůsobit se rozhodnutí většiny	
Úkony, které vedou ke schopnosti přizpůsobit se rozhodnutí většiny	Silné stránky úkonů (děti zvládají)	Slabé stránky úkonů (děti nezvládají)
1. štěrchání hudebními vajíčky oběma rukama současně, střídavě	přizpůsobení rytmu při štěrchání ostatním členům skupiny	nevnímání rytmu na počátku programu
	naučení vnímat a poslouchat hudbu	
2. bubnování v sedu a s chůzí	přizpůsobení rytmu při štěrchání ostatním členům skupiny	nevnímání rytmu na počátku programu
	naučení vnímat a poslouchat hudbu	
3. obubnování	přizpůsobení rytmu při obubnování ostatním členům skupiny	nevnímání rytmu na počátku programu
	naučení vnímat a poslouchat hudbu	
4. oprašování bubnů	přizpůsobení rytmu při oprašování ostatním členům skupiny	nevnímání rytmu na počátku programu
	naučení vnímat a poslouchat hudbu	

Z tabulky vyplývá, že program „šamanské bubnování“, aniž by si to děti uvědomovaly, podporuje ve všech uvedených úkonech v tabulce nenásilnou formou schopnost přizpůsobit se rozhodnutí většině a to přes hru na hudební nástroj. Děti se musely přizpůsobit rytmu

většiny. Avšak nejdříve se musely naučit vnímat a poslouchat hudbu a rytmus hudby u sebe a samozřejmě i u celé skupiny.

Analýza pozorování v tabulce kategorie „Dítě a společnost“ s podkategorií „Šetrné zacházení se svými a cizími věcmi“:

Tabulka č. 15: Analýza pozorování kategorie „Dítě a společnost“ s podkategorií „Šetrné zacházení se svými a cizími věcmi“

Kategorie	Dítě a společnost	
Podkategorie	Šetrné zacházení se svými a cizími věcmi	
Úkony, které vedou k šetrnému zaházení s věcmi	Silné stránky úkonů (děti zvládají)	Slabé stránky úkonů (děti nezvládají)
1. štěrchání hudebními vajíčky oběma rukama současně, střídavě	připravování pracovního kruhu a hudebních pomůcek	
	vybírání a vrácení hudební pomůcky z a do středu pracovního kruhu	
2. bubnování v sedu a s chůzí	připravování pracovního kruhu a hudebních pomůcek	
	vybírání a vrácení hudební pomůcky z a do středu pracovního kruhu	přecenění svých fyzických schopností – výběr velkého bubnu, následné nezvládnutí udržení bubnu
	hraní na hudební nástroj s citem	
3. obubnování	připravování pracovního kruhu a hudebních pomůcek	
	vybírání a vrácení hudební pomůcky z a do středu pracovního kruhu	
4. oprašování bubnů	připravování pracovního kruhu a hudebních pomůcek	
	vybírání a vrácení hudební pomůcky z a do středu pracovního kruhu	přecenění svých fyzických schopností – výběr velkého bubnu, následné nezvládnutí udržení bubnu

Z tabulky vyplývá, že program „šamanského bubnování“ taktéž přispívá určitou mírou i k šetrnému zacházení s věcmi, tedy k vnímání a přijímání základních hodnot chování k

věcem v sociokulturním prostředí. Děti v rámci lekce chystají hudební nástroje a pracovní kruh, jsou vedené k opatrnému zacházení s hudebními nástroji. V případě, že nastane situace, že dítě nezacházelo s hudebními nástroji šetrně, lektorka zasáhla a dítěti objasnila a ukázala správné zacházení s hudebními nástroji. Menší problém nastává u dětí, které si vybírají větší rozměr šamanského bubnu, než jsou schopny udržet.

Analýza pozorování v tabulce kategorie „Dítě a společnost“ s podkategorií „Dodržování pravidla her“:

Tabulka č. 16: Analýza pozorování kategorie „Dítě a společnost“ s podkategorií „Dodržování pravidla her“

Kategorie	Dítě a společnost	
Podkategorie	Dodržování pravidla her	
Úkony, které vedou k dodržování pravidla her	Silné stránky úkonů (děti zvládají)	Slabé stránky úkonů (děti nezvládají)
1. štěrchání hudebními vajíčky oběma rukama současně, střídavě	naučení a respektování pravidla hry na hudební nástroj	
2. bubnování v sedu a s chůzí	naučení a respektování pravidla hry na hudební nástroj	
3. obubnování	naučení a respektování pravidla hry na hudební nástroj	
4. oprašování bubnů	naučení a respektování pravidla hry na hudební nástroj	

Z tabulky vyplývá, že po celou dobu programu „šamanské bubnování“ byly dány a objasněny dětem pravidla hry na hudební nástroj. Děti se tyto pravidla učily a respektovaly je v průběhu celého programu. Taktéž v této podkategorii přispíváme k poznání pravidel společného soužití a rozvoji schopnosti žít ve společnosti.

Obecné shrnutí analýzy pozorování v tabulkách

Program „šamanské bubnování“ podporuje děti ve všech vzdělávacích oblastech. Avšak nejvíce úkonů programu „šamanské bubnování“ přispívá k rozvoji připravenosti ve vzdělávací oblasti „Dítě a jeho tělo“ a to především v pohybových a manipulačních dovednostech, jak hrubé motoriky rovněž i jemné motoriky. K rozvoji hrubé motoriky přispěl program nejvíce a to rozvoji koordinaci pohybů těla, nadále skloubit pohyb svého těla s rytmem hudby a současně se podílet na hudbě. Také zdokonalení v jemné motorice se

velmi podařilo. Děti se zdokonalovaly při programu v koordinaci ruky a oka, naučili se manipulovat s hudebními pomůckami a hraním si uvolnily ruce jak v zápěstí, rovněž i celou ruku od ramene, což jim velmi usnadní nácvik psaní. Programem se rovněž podařilo ve vzdělávací oblasti „Dítě a jeho psychika“ dětem předat a naučit prostorovou orientaci vpravo, vlevo, od sebe, k sobě, atd. v rámci hry na hudební pomůcky. V této vzdělávací oblasti, a celkově v rámci výzkumného šetření, se méně podařilo podpořit rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností jak receptivních rovněž i produktivních, než udržení požadované pozornosti. K podpoření rozvoje připravenosti k udržení pozornosti program pomáhá nenásilnou formou, aniž by si to děti uvědomovaly, stejně tak jako u sladění pohybu s rytmem ve všech úkonech celého programu. Podobně jako u udržení pozornosti program předává a napomáhá dětem při přizpůsobení se rozhodnutí většiny. Rovněž posiluje vytváření prosociálních postojů, přijímat a uzavírat kompromisy a ke spolupráci s ostatními, kdy děti přizpůsobují svůj rytmus hudby rytmu celé skupiny. Nejméně se podařilo v rámci celého programu podpořit vytváření a posilování prosociálních postojů jako je tolerance a respekt, ve vzdělávací oblasti „Dítě a ten druhý“, to byla zejména neschopnost respektovat pedagoga. Zde hraje velkou roli rozpoložení nálady dítěte a normy chování převzaté a naučené z rodinného prostředí. Vzhledem k tomu, že děti měly k dispozici dostatečné množství hudebních pomůcek, podpořil program v menší míře schopnosti dělení se o pomůcky, než šetrné zacházení s věcmi. Děti se naučily v průběhu programu šetrnou a správnou manipulaci s hudebními nástroji, tedy vnímání a přijímání základních hodnot chování k věcem. I přesto, že na počátku programu byla dána určitá pravidla hry, nedá se jednoznačně říci, že program přispívá k dodržování pravidel hry fair, ale vytyčená pravidla hry programem děti respektovaly po celou dobu programu.

ZÁVĚR

Současná doba nabízí člověku spoustu novinek, zajímavostí a pozoruhodností, které naši předkové neměli, avšak má i své nedostatky. Jeden nedostatek dnešní doby jsem objevila v oblasti výchovně vzdělávacího procesu, který se vztahuje ke vzdělávání dětí předškolního věku a jejich připravenosti pro vstup do ZŠ.

Cílem diplomové práce bylo zjistit, zda nový program „šamanské bubnování“ přispívá k rozvoji schopností a dovedností dětí předškolního věku pro vstup do ZŠ.

Touto prací jsem se snažila v teoretické části přiblížit a objasnit, na jaké úrovni by měla být cílová skupina výzkumu v oblasti psychosomatického a sociálního vývoje. Snažila jsem se vysvětlit pojmy, které souvisí se vstupem do ZŠ jako je „Školní zralost a Školní připravenost“. Shledávala jsem nezbytné přiblížit stručný obsah RVP PV, jelikož byl nedílnou součástí pro praktickou část ve výzkumném šetření k sestavení škálového dotazníku.

Nadále jsem se zaměřila na problém současné doby a to připravenost dětí předškolního věku pro vstup do ZŠ. Každým rokem má velký počet dětí odklad pro vstup do ZŠ, protože jejich připravenost pro vstup do ZŠ je nedostatečná. Cílem výzkumu mé diplomové práce bylo zjistit zda program „šamanské bubnování“ přispívá k lepší připravenosti a rozvoji schopností a dovedností dětí v předškolním věku pro vstup do ZŠ. Vzhledem ke složitosti výzkumného problému jsem celé výzkumné šetření rozdělila do čtyř fází. V první fázi výzkumného šetření – tzn. předvýzkumné fázi jsem sestavila škálový dotazník. Při tvorbě škálového dotazníku jsem postupovala v souladu RVP PV. Po sestavení škálového dotazníku jsem učinila tzv. rozhovory podle návodu s pedagogickými pracovníci a lektorkou programu „šamanské bubnování“ k zjištění, zda obsahová podoba otázek ve škálovém dotazníku je srozumitelná a poskytne správná data do další fáze výzkumného šetření. Výsledkem předvýzkumné fáze byla konečná podoba škálového dotazníku, která prezentovala 20 otázek ze čtyř vzdělávacích oblastí RVP PV. Ve druhé výzkumné fázi byl škálový dotazník rozdan pěti pedagogickým pracovníkům vyučujícím v prvních třídách ve školním roce 2010- 2011 v ZŠ Zlín k vyplnění, kde hodnotily své žáky, jak byli v září 2010 připraveni pro vstup do ZŠ. Výsledky druhé fáze nám poskytly data, a to schopnosti a dovednosti, které děti neovládaly dostatečně při stupu do ZŠ. Na základě těchto získaných dat byl sestaven program „šamanské bubnování“. Při sestavení programu jsem se zaměřila prioritně na ty dovednosti a schopnosti, které vyšly ze škálového šetření nejhůře.

Do programu „šamanské bubnování“ rodiče přihlásili své děti v předškolním věku. V předposlední fázi výzkumného šetření probíhaly samotné lekce programu „šamanské bubnování“ navštěvovány přihlášenými dětmi. Všechny lekce jsem zdokumentovala na videozáznam a získané data jsem v rámci poslední fáze výzkumu vyhodnotila.

Došla jsem k závěru, že na úspěšnosti programu „šamanské bubnování“ velmi záleží na náladě dítěte a jeho ochotě spolupracovat. V případě, že je tento problém překonán program „šamanské bubnování“ rozvíjí u dětí schopnosti a dovednosti, které jim mohou usnadnit vstup do ZŠ.

Další velký problém je shledán v tom, že program je pro veřejnost zcela nový a neznámý, proto je nezbytné veřejnost s programem blíže seznámit. Organizaci doporučuji, udělat větší osvětu programu. Nabídnout veřejnosti ukázkové hodiny, kde by se rodiče a děti mohli na průběh ukázkové hodiny podívat a sami se zúčastnit a vyzkoušet aktivity programu „šamanské bubnování“ a překonat nedůvěru k programu a tím je přesvědčit k přihlášení dětí do programu.

Aby byly výsledky působení programu „šamanské bubnování“ více viditelné, a zároveň působení programu mohlo více dětem pomáhat, doporučuji delší dobu trvání celého programu, alespoň půl roku. Dále doporučuji program konzultovat s pedagogickým odborníkem na metodiku vzdělávání pro děti předškolního věku. Další doporučení z mé strany je, aby lektorka programu „šamanské bubnování“ konzultovala své lekce s pedagogickým pracovníkem v MŠ, a rovněž s odborníkem pedagogicko-psychologické poradny. Domnívám se, že tyto konzultace mohou vést k tomu, aby se dosáhlo ucelenosti programu a lepších a viditelnějších výsledků.

I přes slabé stránky programu, program rodiče dětí, které lekce navštěvovaly, přesvědčil, že dětem pomáhá v rozvoji schopností a dovedností a přispívá k připravenosti dětí pro vstup do ZŠ, protože děti i v současné době nadále lekce programu „šamanské bubnování“ navštěvují. Do programu se přihlásily nové děti v předškolním věku a skupina bubnování se pomaličku rozrůstá.

Domnívám se, že cíl práce, který jsem si vytyčila na začátku, se mi podařil splnit. Program „šamanské bubnování“ dětem přispívá k rozvoji připravenosti pro vstup do ZŠ.

Uplatnění celého výzkumného šetření, vidím taktéž ve všech vzdělávacích institucích, které se zabývají ať již formálním či neformálním vzděláváním dětí předškolního věku.

Práce mě posunula dál v mých znalostech, ve jmenované problematice, a ukázala mi novou oblast neformálního vzdělávání pro děti a novou možnost a příležitost pro organizaci. Do budoucnosti by organizace ráda docílila akreditace celého programu u Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BEČVAŘOVÁ, Z. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.
- [2] BOWIE, F. *Antropologie náboženství: rituál, mytologie, šamanismus, poutnictví*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978- 80- 7367-378-9.
- [3] ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-7239-060-0
- [4] ELIADE, M. *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo, 1997. ISBN
- [5] GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-858085931-79-6.
- [6] HENDL, J. *Kvalitativní výzkum, Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- [8] HOLČÁKOVÁ, A. *Školní zralost* [online]. [cit. 27.3.2011]. Dostupný na WWW: <<http://www.pppnj.adslink.cz/data/odborneclanky/skolnizralost.html>>.
- [9] JUNGHEE, J., HOSAK, MARK., *Šamanské léčivé bubnování*. Olomouc: Fontána, 2010. ISBN 978-80-7336-612-4.
- [10] KANTOR, J., LIPSKY, M., WEBER, J. (2009): *Základy muzikoterapie*. Praha: Grada. ISBN 978 – 80 247-2846-9.
- [11] KOLLARIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogiky, Předškolní a elementární pedagogik*. Praha: Portál s.r.o. 2001. INSB 80-7178-585-7.
- [12] KUCHARSKA, A., ŠVANCAROVÁ, D. *Bezstarostné roky?*, Příbram: Scientia, 2004. ISBN 80-7183-291-X.
- [13] KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*, Brno, Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., únor 2001 ISBN 80-214-1844-3.
- [14] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *vývojová psychologie 2. Aktualizované vydání*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- [15] MAREK, V. *Tajemné dějiny hudby, Zvuk a ticho jako stav vědomí*. Praha 1: Eminent, 2000. ISBN 80-242-0442-8.
- [16] MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M. *Radosti a strasti: Předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H+H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

- [17] *Metodický portál rvp.cz - Školní zralost* [online].7.2.2011[cit. 2011-03-21]. Dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/10315/SKOLNI-ZRALOST.html/>.
- [18] MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody k psychologickému výzkumu*. Praha 7: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [19] *Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. Vydání.[online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. [cit. 2011-03-30]. Dostupné na Word Wide Web: <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/predskolni-vzdelavani>.
- [20] SKALKOVÁ, J. a kolektiv. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 2.dopl.vad. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985
- [21] *Schamanische ausbildung, Trommeln* [online].27.4.2010[cit. 2011-04-16]. Dostupné Word Wide Web: <http://schamanische-heiler-ausbildung.de/seminare/heil-trommlen.html>.
- [22] VYKOPALOVÁ, M. *Vývojová psychologie, Dětství, dospělost, stáří*. Portál s.r.o.: Praha, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- [23] Zákon č. 101/2000 Sb. O ochraně osobních údajů. [online]. Úřad pro ochranu osobních údajů, 15.04.2011. [cit. 2011-04-16] Dostupný na Word Wide Web: <http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=4&submenu=5&loc=20>.
- [24] ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: Nástroje pro prevenci, nápravu a integraci*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.

INTERNETOVÉ STRÁNKY

1. www.samani.cz
2. www.msmt.cz
3. www.zkola.cz
4. www.rvp.cz
5. www.schamanen-trommeln.de

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ZŠ Základní škola

RVP PV Rámcově vzdělávací program předškolního věku

CNS Centrální nervová soustava

Tj. To je.

Tzn. To znamená.

Atd. A tak dál.

MŠ Mateřská škola

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1:	Přehled připravenosti dětí ve všech vzdělávacích oblastech RPV PV....	51
Graf č. 2:	Přehled výsledků ze vzdělávací oblasti Dítě a jeho tělo.....	52
Graf č. 3:	Přehled výsledků ze vzdělávací oblasti Dítě a psychika.....	54
Graf č. 4:	Přehled výsledků ze vzdělávací oblasti Dítě a ten druhý.....	56
Graf č. 5:	Přehled výsledků ze vzdělávací oblasti Dítě a svět.....	58
Graf č. 6:	Přehled výsledků všech otázek ze 4 vzdělávacích oblastí.....	62

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1	Přehled připravenosti dětí ve všech vzdělávacích oblastech RPV PV...50
Tabulka č. 2	Přehled výstupu ze vzdělávací oblasti Dítě a jeho tělo.....52
Tabulka č. 3	Přehled výstupů ve vzdělávací oblasti Dítě a jeho psychika.....54
Tabulka č. 4	Přehled výstupu ze vzdělávací oblasti Dítě a ten druhý.....56
Tabulka č. 5	Přehled výstupu ze vzdělávací oblasti Dítě a svět.....58
Tabulka č. 6	Přehled výstupu všech otázek ze všech vzdělávacích oblastí.....60
Tabulka č. 7	Analýza pozorování kategorie „ Dítě a jeho tělo“ s podkategorií „ Sladění rytmus s pohybem.....76
Tabulka č. 8	Analýza pozorování kategorie „ Dítě a jeho tělo“ s podkategorií „ Správné držení tužky“.....78
Tabulka č.9	Analýza pozorování kategorie „ Dítě a jeho tělo“ s podkategorií „ Volné převyprávění příběhu“.....80
Tabulka č.10	Analýza pozorování kategorie „ Dítě a jeho psychika “ s podkategorií „ Udržení požadované pozornosti“.....82
Tabulka č.11	Analýza pozorování kategorie „ Dítě a jeho psychika “ s podkategorií „Chápaní prostorových pojmů“.....84
Tabulka č.12	Analýza pozorování kategorie „ Dítě a ten druhý“ s podkategorií „Respektování pedagoga“.....85
Tabulka č.13	Analýza pozorování kategorie „ Dítě a ten druhý“ s podkategorií „Schopnost dělit se s dětmi o pomůcky“.....87
Tabulka č.14	Analýza pozorování kategorie „ Dítě a společnost“ s podkategorií „Schopnost přizpůsobit se rozhodnutí většiny“.....89
Tabulka č.15	Analýza pozorování kategorie „ Dítě a společnost“ s podkategorií „Šetrné zacházení se svými a cizími věcmi“.....91
Tabulka č.16	Analýza pozorování kategorie „ Dítě a společnost“ s podkategorií „Dodržování pravidla her“.....93

SEZNAM PŘÍLOH

P1:	První podoba sestavení škálového dotazníku.....	104
P2:	Kladení otázek s pedagogických pracovních učící druhé třídy ve školním roku 2010/2011 v rámci předvýzkumu.....	105
P3:	Příklad přepsání provedeného rozhovoru.....	107
P4:	Vyjádření pedagogů druhého ročníku ZŠ v rámci předvýzkumu ke srozumitelnosti jednotlivých položek škálového dotazníku.....	108
P5:	Otázky ze škálového dotazníku, ke kterým měly pedagogické pracovníce připomínky.....	111
P6:	Leták na propagaci programu „šamanské bubnování“.....	112
P7:	Pozorovací arch první lekce programu „šamanské bubnování“.....	113
P8:	Deník lektora programu „šamanské bubnování“.....	119

Příloha P 1: První podoba sestavení škálového dotazníku

Škálový dotazník na téma: Připravenost předškoláka na vstup do školy		nadprůměrný	bežný	podprůměrný	nedostatečný	nedokážu posoudit
dítě č:						
Dítě a jeho tělo	1. Udrží žák rovnováhu těla?					
	2. Umi žák skákat po jedné noze?					
	3. Umi si zavázat tkaničky na obuvi?					
	4. Drží správně tužku?					
	5. Umi jíst příborem?					
Dítě a jeho psychika	6. Má žák správnou výslovnost?					
	7. Je schopen žák povyprávět krátký příběh?					
	8. Udrží žák požadovanou pozornost?					
	9. Pozná žák, která je pravá ruka?					
	10. Je žák schopen nachystat si své věci sam na lavici?					
Dítě a ten druhy	11. Respektuje žák pedagoga?					
	12. Umi dítě navázat nová přátelství se spolužáky?					
	13. Je schopen spolupráce s ostatními?					
	14. Žák je schopen dělit se s dětmi o pomůcky?					
	15. Žák bere ohledy na druhé?					
Dítě a společnost	16. Žák zdraví známé děti i dospělého?					
	17. Žák respektuje rozdílné vlastnosti a dovednosti či schopnosti svých vrstevníků?					
	18. Žák je schopen přispůsobit se rozhodnutí většiny?					
	19. Žák zachází se svými ale i cizími věcmi šetrně?					
	20. Žák dodržuje pravidla her – hraje fair?					
Dítě a svět	21. Umi se žák orientovat bezpečně ve škole?					
	22. Je schopen žák zvládnout kladená požadavek, který se ve škole opakuje?					
	23. Je schopen si žák říci o pomoc, pokud mu hrozi nebezpečí?					
	24. Všimá si žák nepořádku nebo škody v jeho okolí?					
	25. Žák je schopen dbát o čistotu a pořádek?					

Příloha P2: Kladení otázek pedagogickým pracovním učící druhé třídy ve školním roce 2010/2011 v rámci předvýzkumu

Pedagogické pracovnice se vyjadřuje, ke srozumitelnosti jednotlivých položek škálového dotazníku, a zda jejich kolegyně je mohou se tříměsíčním soužitím se žáky v první třídě hodnotit.

První úsek dotazníku **Dítě a jeho tělo.**

1. Mohla byste se mi vyjádřit na otázku „ Udrží žák rovnováhu tělo“?
2. Mohu se ptát „Umí žák skákat po jedné noze“?
3. Je pochopitelná otázka „Umí si žák zavázat tkaničku obuvi“?
4. Mohu se dotazovat „Drží správně tužku“?
5. Mohu se zeptat zda „ Umí jíst příborem“?

Druhý úsek dotazníku **Dítě a jeho psychika:**

6. Mohu se dotazovat „ Má žák správnou výslovnost“?
7. Je možné se zeptat „ Je žák vyprávět krátký příběh“?
8. Je srozumitelná otázku „ udrží žák požadovanou pozornost“?
9. Mohu se dotazovat „ Pozná žák, která je pravá ruka“?
10. Je srozumitelná otázky „ Je žák schopen nachystat si své věci sám na lavici“?

Třetí úsek dotazníku **Dítě a ten druhý:**

11. Je možné se zeptat „ Respektuje žák pedagogy“?
12. Je srozumitelná otázka „ Umí dítě navázat nové přátelství se spolužáky“?
13. Mohu se dotázat „ Je schopen spolupracovat s ostatními“?
14. Je srozumitelná otázky „ Žák je schopen dělit se s dětmi o pomůcky“?
15. Mohu se zeptat „ Bere žák ohledy na druhé“?

Čtvrtý úsek dotazníku **Dítě a společnost:**

16. Mohu se dotázat „Žák zdraví známé děti i dospělé?
17. Je možné se zeptat „ Respektuje žák rozdílné vlastnosti a dovednosti či schopnosti svých vrstevníků“?
18. Je srozumitelná otázky „ Je žák schopen přizpůsobit se rozhodnutí většiny“?
19. Je možné se zeptat „ Zachází žák se svými, ale i cizími věcmi šetrně“?
20. Mohu se zeptat „ Dodržuje žák pravidla her – hraje fair“?

Pátý úsek dotazníku **Dítě a svět:**

21. Je srozumitelná otázka „ Umí se žák orientovat bezpečně ve škole?
22. Mohu se zeptat „ Je schopen žák zvládnout kladený požadavek, který se ve škole opakuje?

23. Mohu se dotazovat „ Je žák schopen si říci o pomo, pokud mu hrozí nebezpečí?“

24. Je srozumitelná otázky „ Všimá si žák nepořádku ve škole v jeho okolí?“

25. Mohu se dotazovat „ Je schopen žák dbát o čistotu a pořádek?

Příloha P 3: Příklad přepsání provedeného rozhovoru

Dobrý den, já píši diplomovou práci na téma „Připravenosti dětí předškolního věku na vstup do školy“ o jejich samostatnosti a jak jsou připraveni na přechod ze školky do školky.

Já mám připravený škálový dotazník, kde se dotazuje, jak jsou děti připraveni a Vás bych potřebovala, abyste se mi vyjádřila k otázkám, jestli to pedagogičtí pracovníci prvních tříd mohou posoudit, Nadále bych ráda věděla, zda jsou otázky jasně a konkrétní, jestli ty otázky pochopíte, dotazník je sestaveny podle RVP jsou rozděleny do 5 skupin je v něm popsán výstup připravenosti.

Budu číst otázky a vy se mi budete k otázkám vyjádřit.

První úsek dotazníku se týká sekce **Dítě a jeho tělo**.

První otázka zní: „Udrží žák rovnováhu těla?“

Respondent: Přemýšlím, jak to myslíte, holubičku asi žák hodině tělocviku dělat, nebude. Nevím, jak tu rovnováhu těla mám chápat

Já: My jsme měli na základní škole chlapečka, který stále vrážel do dveří a pak se potvrdila špatná koordinace těla, takže můžeme se raději ptát na koordinaci.

Respondent: Raději, Umi žák koordinovat své dělo? Koordinuje žák své tělo?

To co jste vyprávěla, jsem ještě nezažila, ale vím, že kolegyně má tento rok kluka, který má silné ADHD a ten má speciální židli, aby stále nepadal. Takže by jeden případ byl, ale jinak mi to připadá běžné.

Já: Ještě jsem se chtěla zeptat na hodnocení nadprůměrný, běžný, podpurný, nedostatečný a nedokážu posoudit.

Respondent: Nevím, jestli toho není moc, dala bych ano, ne nedokážu posoudit nebo nadprůměrný, běžný. Ale pokud to potřebujete takto rozpitvat.

Příloha P4: Vyjádření pedagogů druhého ročníku ZŠ v rámci předvýzkumu ke srozumitelnosti jednotlivých položek škálového dotazníku

První otázka v dotazníku ze sekce Dítě a jeho tělo:

1) Udrží žák rovnováhu těla?

Obě pedagogické pracovnice se jako první zeptaly, jak to s dotyčnou otázkou myslím. Musela jsem objasnit, že jsem význam otázky. Snažila jsem se objasnit, že se dotazuji na pohybovou lokomoci těla.

Dohodly jsme se na změně znění otázky:

Koordinuje žák své tělo?

2) Umí žák skákat na jedné noze?

Obě pedagogické pracovnice se shodly na jasnosti otázky.

3) Umí si žák zavázat tkaničky od bot?

První reakce pedagogických pracovnic byla, že děti mají převážně obuv se suchým zipsem, ale jinak je otázka srozumitelná a lze ji kompetentně zodpovědět.

4) Drží správně tužku?

Pedagogické pracovnice schválily znění i obsah otázky.

5) Umí jíst žák příborem?

Podle dotazovaných pedagogických pracovnic, není třídní pedagog schopen výše jmenovanou otázku ohodnotit. Do jídelny chodí děti s paní vychovatelkou z družiny. Po dohodě s oběma pedagogickými pracovnicemi jsme znění otázky změnily:

Sní žák svačinu u stolu?

První otázka v druhé části dotazníku ze sekce Dítě a jeho psychika:

6) Má žák správnou výslovnost?

Dle obou pedagogických pracovnic, je otázka jasná lze ji zodpovědět.

7) Je schopen žák schopen vyprávět krátký příběh?

K výše napsané otázce se pedagogické pracovnice vyjádřily jednoznačně, že ji lze bez jakéhokoliv problému posoudit.

8) Udrží žák požadovanou pozornost?

Pedagogické pracovnice otázku posoudily jako jasnou a obsahově konkrétní.

9) Poznává žák pravou ruku?

Otázka je jasná, srozumitelná sdělily obě pedagogické pracovnice.

10) Je žák schopen nachystat si své věci sám na lavici?

Podle pedagogických pracovníků se dá otázka posoudit jednoznačně.

První otázka v dotazníku ze sekce Dítě a ten druhý:

11) Respektuje žák pedagoga?

Pedagogické pracovníce otázku jednoznačně odsouhlasily.

12) Umí žák navázat nové přátelství se spolužáky?

Otázka byla od obou pedagogických pracovníků ohodnocena v pořádku a lze ji jednoznačně posoudit.

13) Je schopen žák spolupráce s ostatními?

Obě pedagogické pracovníce otázku posoudily jako jasnou a lze ji posoudit.

14) Je žák schopen dělit se s dětmi o pomůcky?

Otázka je jasná, srozumitelná sdělily obě pedagogické pracovníce.

15) Bere žák ohledy na druhé?"

K výše napsané otázce se pedagogické pracovníce vyjádřily jednoznačně, že ji lze bez jakéhokoliv problému posoudit.

První otázka v dotazníku ze sekce Dítě a společnost:

16) Zdraví žák známé děti i dospělého?

U jmenované otázky si pedagogické pracovníce povzdechly, jelikož děti údajně nejsou vedeny ke zdravení. Ale otázka byla označena za jasnou a za posuzovatelnou.

17) Respektuje žák rozdílné vlastnosti a dovednosti či schopnosti svých vrstevníků?

Otázka byla ohodnocena jako jasná a posuzovatelná.

18) Je schopen se žák přizpůsobit rozhodnutí většině?

I tato otázka byla ohodnocena jako jasná a obsahově vyjadřující konkrétní věc.

19) Zachází žák se svými, ale i s cizími věcmi šetrně?

K výše napsané otázce se pedagogické pracovníce vyjádřily jednoznačně, že ji lze bez jakéhokoliv problému posoudit.

20) Dodržuje žák pravidla her – hraje fair?

Obě pedagogické pracovnice otázku označily, že ji lze posoudit.

Původní škálový dotazník měl ještě patou sekci a to Dítě a společnost.

Její otázky zněly:

21) Umí se žák orientovat bezpečně ve škole?

22) Je schopen žák zvládnout kladená požadavek, který se ve škole opakuje?

23) Je schopen si žák říci o pomoc, pokud mu hrozí nebezpečí?

24) Všimá si žák nepořádku ve škole a jeho okolí?

25) Je žák schopen dbát o čistotu a pořádek?

Všechny výše napsané otázky, zhodnotily obě pedagogické pracovnice, že se dají posoudit.

Příloha P5: Otázky ze škálového dotazníku, ke kterým měly pedagogické pracovnice připomínky

Otázku číslo 1: Udrží žák koordinaci těla? Zde jsme zaměnili otázku na Je schopen žák sladit pohyb s rytmem?

Otázka číslo 5: Umí žák jíst příborem? Tato otázka byla z důvodu, že vyučující pedagogové nedoprovází žáky do jídelny, nemohou posuzovat, zda žák používá příbor. Otázka byla změněna na otázku: Sní žák svačinu u stolu?

Otázku číslo 9: Pozná žák, která je pravá ruka? Znění otázky bylo změněno na otázku: Chápe žák prostorový pojem vpravo?

Otázku číslo 23: Je schopen si žák říci o pomoc, pokud mu hrozí nebezpečí? Obě pedagogické pracovnice reagovaly stejně, a žádaly změnu otázky, zda žák je schopen vyjádřit své potřeby.

Příloha P6: Leták na propagaci programu „šamanské bubnování“

**kamarád
nenuda o.s.**

Bubnování pro předškoláky

Máte doma předškoláčka a chcete mu přechod do školy co nejvíce zpříjemnit?
 Tak zluďte s námi šamanské bubnování!!!!

U dítěte je bubnováním rozvíjeno a zdokonalováno:

✓ soustředěnost	✓ pohyblivost	✓ naplnění tělesných,
✓ komunikace	✓ sebevyjádření	emocionálních,
✓ vztahy	✓ uvolnění ruky	mentálních, sociálních
✓ učení		a kognitivních potřeb.

Nadále bubnování napomáhá odreagování, energetickému pročistění člověka, nalezení
sám sebe. Vnáší do duše i těla harmonii a soulad.

Kde: u Kamaráda - Nenudy (nad Flipem) **Kde se přihlásit:**

Kdy: od útoru v pondělí v 16:30 hodin 1. Na telefon: **728 142 862**

Za kolik: jedna hodina 100,- Kč nebo 2. v týdnu od **17.1. - 19.1.2011** v
celý cyklus 10 hodin za 800,- Kč. prostorech Kamaráda - Nenudy.

www.nenuda.eu

Těšíme se na Vás!!!

Příloha P7: Pozorovací arch první lekce programu „šamanské bubnování“

Protokol pozorování č. 1

Datum: 21.2.2011

Jméno pozorovatele: Scharfová Ivana

Trvání pozorování: 60 min.

**Pozorovaná skupina dětí předškolního věku:
17.30**

Doba pozorování: 16.30 –

L – lektor

D – všechny děti

D1 – Radim

D2 – Eliška

1. Lekce bubnování – 2 děti

Sledované úkony:

Děti zvládají:

1. Nachystání hudebních nástrojů a pracovního kruhu	Dle pokynů nosí a chystají hudební nástroje a barely na sezení
2. posazení	Děti se posadí. Jedno dítě stále slézá z barelu
3. představení pozdravení	Děti zdraví a říkají svá jména
4. kladení a odpovídání na otázky	Děti odpovídají na přeskáčku. A většinou jen jedním slovem.
	D 1 se rozvypráví o čtení pohádky pře spaním.
	Děti mají špatnou výslovnost ř a sykavek. D1 se houpe na barelu
5. vybízení k výběru štěrchajících hudeb-	Děti si hudební vajíčka vybírají.

ních vajíček	
6. správné držení hudebních vajíček	Děti jsou lektorkou opraveny
7. štěrchání hudebními vajíčky pravou rukou a ohýbání v loktu	Děti štěrchají
8. štěrchání hudebními vajíčky pravou rukou v zápěstí	Děti štěrchají do stran ne dopředu dozadu
9. Zrychlení štěrchání	Děti zrychlují
10. výměna ruky – štěrchá levá ruka a ohýbání v loktu	D2 štěrchá správně D1 – štěrchá jak v loktu rovněž i v zápěstí
11. štěrchání levou rukou v zápěstí	D štěrchají
12. štěrchání oběma rukama zaráz	D štěrchají
13. poslouchat rytmus	D zpomalý
14. štěrchání oběma rukama na střídačku levá pravá v loktu	D štěrchají ale nemají pevné zápěstí
15. štěrchání oběma rukama na střídačku levá pravá v zápěstí	
16. zrychlení štěrchání	D odmítají, je to pro ně těžké
17. odložení hudebních vajíček a vybrání bubnů	Děti odloží vajíčka a vyberou bubny.

18. ukázání špatného bubnování	D opakují
19. ukázání správného bubnování	D se dívou
20. opravení posedu a držení bubnu	D sedí správně
21. bubnování oběma na střídačku	D bubnují hodně tvrdě
22. ztišení bubnování	D ztiší a zjemní údery
23. bubnování prsty rukou na střídačku	D bubnují celou rukou
24. Ukázat pravou ruku	D ukazují správně pravou ruku
25. bubnování pravou rukou	D bubnují pravou
26. bubnování levou rukou	D bubnují levou
27. bubnování na pokyn zlatá – pravá ruka a fialová – pravá ruka	D bubnují správně na pokyn
28. bubnování jako koník	D bubnují jako koník
29. odpočinutí	D1 – si lehá na pohovku D2 – si hraje s bubnem
30. správné držení bubnu s paličkou na bubnování	D – opakují
31. umístění bubnu na koleno a bubnování s paličkou	D bubnují
32. bubnování s paličkou na buben polože-	D bubnují

ný na klíně.	
32. vezmutí druhé paličky a bubnují na střídačku pravá zlatá – levá fialová	D bubnují správně podle pokynů
33. bubnování oběma paličkami po obvodu na bubnu	D – bubnují, ale padá jim buben z klína
34. bubnování do středu bubnu paličkami na střídačku	d- bubnují
35. bubnování jako motýlci – bubnování malíčků paleček	d- zkouší ale neprovádí správně
35. bubnování jen palcema	D bubnují s palcema
36. bubnování jen s malíčkem	D bubnují jen s malíčkem
37. bubnování 4 x malíčkem a 4x palcem	D bubnují sem tam spletou 4 za 3
38. bubnování postupné po jednom prstě celé ruky	D – neumí
39. nachystání zlaté pravé ruky a prostředníček	D zkouší bubnovat jen s prostředníčkem
40. poslouchání rytmu	D přizpůsobení rytmu
41. vezmutí hudebních vajíček – levá fialová a pravá zlatá	Děti si berou hudební vajíčka
42. štěrchání obou rukama	D štěrchají s hudebními vajíčky

43. štěrchání pravou rukou u levého ucha	D- chvílí trvá, než docílí správné pozice štěrchání
44. štěrchání zkříženýma rukama	D – štěrchají správně
45. štěrchání pravou před tělem levou za tělům	D chvílí hledají správnou pozici
46. štěrchání před tělem oběma rukama zaráz	D- křičí my už nemůžeme ale štěrchání
47. kladení a odpovídání na otázky Co se líbilo a co ne	D - odpovídá hezky celou větou
48. diskusní skupina na téma bubnování u lesa	D- poslouchají a vyjadřují svůj názor,
49- úklid pomáček	D- pomáhají uklidit pomůcky na své místo
50. rozloučení	D- říkají nashledanou

Příloha P8: Deník lektora programu „šamanské bubnování“

21.2.2011

Děti si vzaly bubny a začaly jsme s uvolňovacím cvičením. Snažily se a dívaly na mne, co s rukama na bláně bubnu provádím.

Ač zpočátku byly zvuky tupé, po chvíli děti samy zjistily, že se jim buben rozezněl jinak. Jeho zvuk byl zvonivější. Toho lze dosáhnout jen uvolněním rukou.

Celá hodina probíhala klidně, děti reagovaly a snažily se cvičení a změny realizovat ihned...

28.2.2011

Zopakovali jsme si cvičení z minulé hodiny. Děti začínají držet rytmus a pomalu se sehráváme.

Po rozbubnování začínáme cvičení s chřestivými vajíčky. Začínáme od loktů, přes zápěstí a končíme prsty.

Vstávám a pomáhám jim správně vajíčka uchopit. Po té začíná být slyšet uvolnění.

Pozorují mne a opakují změny, které provádím.

Reagují hned. Pracují oběma rukama stejně, není upřednostňována žádná z nich.

Hodinu zakončujeme, probubnováním sám sebe.

Děti se snaží držet rytmus a používat obě ruce.

Dnes pracovaly velmi dobře. Jde na nich vidět posun kupředu.

V hodině je příjemně, vládne tam klid a pohoda.

7.3.2011

Začínáme rozbubnováním, každý intuitivně. Po chvíli jde slyšet, že bubny zní dětem již lehčeji. Opakujeme techniky, které již děti znají z minula.

Dnes bubnujeme vajíčky a beze slov. Děti dělají co vidí a přitom se poslouchají. Jsou soustředěné a snaží se. Zvonivý zvuk chrastění se jim líbí.

Jde slyšet i vidět, že se v uvolnění, spolupráci, soustředění posunuly dále. Zakončujeme probubnováním sám sebe.

Děti spolupracují velmi dobře, začínají používat obě ruce vyváženě.

Uvolnění je znát.

V hodině je klid, pohoda a zájem...

14.3.2011

Dnes jsem s dětmi bubnovala nové techniky, byla vidět jejich snaha. Dle reakcí dětí jsem je upravovala, jak provedení, tak časově. Velmi dobře reagovali. Měla jsem pocit, že je to baví a začínají se soustředit i na zvuk tak, aby se jim hraní líbilo.

21.3.2011

Jeden chlapec odmítnul hrát, byl tam s otcem. Nechtěl se nechat přesvědčit od otce, že má jít hrát. Nešel. Bylo znát, že nemá vytyčeny hranice od rodičů. Seděl a nehrál, párkrát jsem ho vyzvala a pokaždé odmítnul, nebubnoval. Po té co otec odešel, se s ním teprve dalo mluvit. Bubnování ostatních dětí, na něj mělo vliv, zklidnil se a začal komunikovat. Ke konci si chvíli zabubnoval. Ostatní děti, pracovaly vytrvale a poctivě.

Po rozbubnování jsme dnes hodně opakovali, to co již děti umí a uvolňovali hodně zápěstí hrkacími vajíčky. Dětem to šlo krásně, časově jsem se orientovala dle dětí, jak práci zvládaly.